

OPINNÄYTETYÖ

Retkimiellellä lähiluontoon

Lasten ja nuorten ryhmien retkeilymahdollisuuksien edistäminen interaktiivisella karttapalvelulla Helsingin alueella

Heini Muukkonen

Yhteisöpedagogi (AMK)

(210 op)

(4/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogi, järjestö- ja nuorisotyö (AMK)

Tekijä: Heini Muukkonen

Opinnäytetyön nimi: Retkimielellä lähiluontoon - Lasten ja nuorten ryhmien retkeilymahdollisuuksien edistäminen interaktiivisella karttapalvelulla Helsingin alueella

Sivumäärä: 45 ja 16 liitesivua

Työn ohjaaja: Antti Pelttari

Työn tilaajat: Helsingin kaupunki ja Helsingin kaupungin nuorisopalvelut

Opinnäytetyön idea tuli SATAKOLKYT-hankkeesta, jonka tavoitteena on kasvattaa tietämystä ympäristönsuojelusta ja edistää tietämystä Itämerestä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten lasten ja nuorten ryhmien kanssa retkeillään Helsingin lähiluonnossa, miten luontoretkeilyä voitaisiin tukea paremmin, millaiset asiat motivoivat retkeilyssä, miten osallisuutta vahvistetaan luonnossa sekä miten ympäristökasvatus vaikuttaa kaikkeen näihin. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pohjautuu ympäristökasvatukseen, nuorisotyöhön and lasten ja nuorten osallisuuteen, mihin sisältyy myös digiosallisuus.

Opinnäytetyössä käytettiin sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Tutkimusmenetelminä hyödynnettiin Google Forms -kyselyä, havainnointia, puolistrukturoitua teema-haastattelua ja benchmarkingia. Kysely oli suunnattu ympäristöohjaajille ja nuorison parissa työskenteleville ammattilaisille. Kyselyyn saatiin 15 vastausta. Havainnointia tehtiin muutamissa retkikohteissa eri puolilla Helsinkiä. Haastattelut oli suunnattu ammattilaisille, jotka työskentelevät ympäristökasvatukseen ja nuorisotyön parissa. Haastatteluilla tavoitettiin 12 henkilöä. Benchmarkingia käytettiin kehittämistehtävien apuna.

Haastatteluiden ja kyselyn tulokset osoittavat, että Helsingin kaupungin ja oppilaitosten uusissa strategioissa ja tavoitteissa vahvistetaan ympäristökasvatuksen merkitystä. Tulokset osoittivat myös, että retkillä halutaan käyttää mahdollisimman vähän digitaalisia apuvälineitä, mutta retkien suunnittelussa niitä käytetään huomattavasti enemmän. Digitaalisia palveluita ja välineitä on valtavasti. Tutkimuksessa havaittiin, että ammattilaisten päätavoite lasten ja nuorten ryhmien kanssa työskentelyssä on vahvistaa suhdetta luontoon ja mahdollistaa luontoelämyksiä heidän kanssaan.

Kehittämistehtävinä ovat interaktiivinen karttapalvelu, joka sisältää kuusi erilaista symbolia sekä Retkikohdepankki-materiaali. Nämä tarjoavat yhdessä käyttökelpoisen työkalun ammattilaisille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa. Interaktiivisen kartan avulla ihmiset voivat tutustua uusiin paikkoihin pääkaupunkiseudulla. Materiaali julkaistaan digitaalisessa muodossa.

ympäristökasvatus, osallisuus, digiosallisuus, nuorisotyö, ympäristökysymykset, lapset, nuoret

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Name of the Degree Programme: Bachelor of humanities, Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Heini Muukkonen

Title: And into the forest I go - Promoting hiking opportunities for groups of children and young people with an interactive map service in the Helsinki area

Number of Pages: 45 and 16 attachment pages

Supervisor: Antti Pelttari

Commissioned by: City of Helsinki and Helsinki Youth Services

The idea for this thesis is came from the SATAKOLKYT project, which aims to raise awareness about an environmental protection and to promote knowledge about the Baltic Sea.

The purpose of this thesis is to find out how groups of children and young people hike in Helsinki's natural environment, how nature excursions could be better supported, the factors that motivate hiking, how inclusion is strengthened in nature and how environmental education affects all of these. The theoretical background of this thesis is from environmental education, youth work and children's and youth participation, including digital participation.

In this thesis, qualitative and quantitative methods were used. The methods were Google Forms survey, observation, semi-structured theme interview and benchmarking. A survey was created via Google Forms and given to 15 environmental instructors and professionals working in youth work. The observation was carried out in different locations in Helsinki. The interviews were held with 12 professionals working in environmental education and youth work. Benchmarking was conducted with the development tasks.

The results of the interviews and survey showed that the new strategies and objectives of the City of Helsinki and educational institutions strengthen the importance of environmental education. Results also showed that, excursions instructors want to use as few digital aids as possible but use these aids much more in planning excursions. The study found that the professionals' main objective in working with children and groups of young people is to strengthen their relationship with nature and enable nature experiences.

The development tasks consist of an interactive map containing six different symbols and Retkikohdepankki materials. This provides a useable tool for professionals working work with children and young people. The interactive map enables individuals to explore new locations in the Helsinki area. Both are published in digital format.

environmental education, participation, digital participation, youth work, environmental issues, children, young people

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	HELSINGIN KAUPUNKI JA NUORISOPALVELUT.....	9
3	TUTKIMUSASETELMA.....	10
	3.1 Työn lähtökohdat ja tarve	10
	3.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	11
	3.3 Tutkimusote	12
	3.4 Kehittämistehtävät	12
	3.5 Eettisyys.....	14
4	TIETOPERUSTA.....	15
	4.1 Yleistä	15
	4.2 Ympäristökasvatus.....	16
	4.3 Ympäristökasvatuksellinen nuorisotyö.....	20
	4.4 Lasten ja nuorten osallisuus.....	21
	4.5 Digitaalisten palveluiden muotoilu.....	23
5	TUTKIMUSPROSESSI JA TUTKIMUSMENETELMÄT	25
	5.1 Prosessin kulku	25
	5.2 Tutkimusmenetelmät	26
	5.3 Puolistrukturoitu teemahaastattelu.....	26
	5.4 Sähköinen kysely	28
	5.5 Vertaiskehittäminen ja havainnointi	29

6	TULOKSET JA ANALYYSI	32
6.1	Menetelmistä käytäntöön	33
6.2	Lähiretkeilyn tarpeet ja mahdollisuudet osallisuuden rakentumisessa	33
6.3	Tutki liikkumalla, opi havainnoimalla ja vahvista osallisuutta	37
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
8	POHDINTA.....	44
8.1	Itsearviointi	44
8.2	Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	44
8.3	Jatkotutkimusaiheet ja kehitysehdotukset.....	45
8.4	Työn merkitys nuorisoalalle	45
	LÄHTEET	46
	LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Luonnossa liikkuminen ja oleminen lisäävät ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia niin fyysisistä, psyykkistä kuin sosiaalista hyvinvointia (Sarén 2016). Monet tekijät vaikuttavat ympäristömme viihtyvyyteen ja hyvinvointivaikutuksiin. (Mielenterveystalo 2022.) Erityisesti luonnon kokeminen, näkeminen ja luonnossa oleminen kasvattavat ihmisten hyvinvointia monin eri tavoin. Luonnosta saadut hyvinvointivaikutukset syntyvät nopeasti ja kannattelevat meitä pitkään (mt.). Suomalaisia on perinteisesti pidetty luonnonläheisinä, mutta yhteiskunnalliset muutokset, kuten kaupungistuminen on heikentänyt huomattavasti kaupunkilaislasten ja -nuorten luontosuhdetta. Yhteys luontoon näkyy kuitenkin edelleen suomalaisten vapaa-ajanviettotavoissa, sillä moni viettää vapaa-aikansa ulkoilun ja luonnossa olemisen merkeissä. Tässä on kuitenkin yksilöllistä vaihtelua (mt.).

Arto O. Salosen ja Marjatta Bradyn kuvaama ekososiaalisen sivistyksen arvomallin lähtökohdaksi on luonto, joka on elinehto kaikelle elämälle maapallolla. (Sykli 2021.) Opinnäytetyön kontekstissa lähiretkeilyyn voidaan katsoa pohjautuvan ekologisen sivistyksen malliin, sillä ensimmäinen askel paremman luontosuhteen rakentamisessa on viedä lapset ja nuoret ulos luontoon. Säännöllinen luonnossa oleminen ja tekeminen kasvattaa myös omaa luontosuhdettamme (mt.). Olen harrastanut partiota ala-asteen toisesta luokasta lähtien, joten opinnäytetyössäni sain yhdistettyä kaikki minulle tärkeät asiat: luonnossa olemisen ja liikkumisen, oppimisen, uusien paikkojen tutkimisen ja retkeilyn merkityksen.

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Helsingin kaupunki ja Helsingin kaupungin nuorisopalvelut. Helsingin kaupungin tulevaisuus perustuu kestävään kasvuun sopusoinnussa ekologisten reunaehto- ja -toimien kanssa, jotka luovat sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävästä hyvinvoinnista. Helsingin kehittämistä ohjaa ja arvioi Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteet.

”Kaupunki antaa yksilöille mahdollisuuden luoda elämäänsä edellytyksiä ja kiinnittyä itselle mieluisiin ympäristöihin ja yhteisöihin. -- Päätöksentekijöiden tehtävänä on ohjata muutosta tasapainoisesti niin, että uusien kaupunkilaisten on mahdollista tulla mukaan ja nykyisille helsinkiläisille tärkeä lähiluonto ja muu viihtyisyys eivät kärsi. Helsingin kaupunki tähtää vartin kaupunkiin, jossa lähipalvelut löytyvät vain viidentoista minuutista kävelyn, pyöräilyn tai julkisen liikenteen matkan päästä.” (Helsingin kaupunki 2021a.)

Helsingin nuorisopalvelut kuuluvat osaksi nuorisopalvelukokonaisuutta. Nuorisotyötä tehdään myös nuorisotaloilla ja muissa toimipaikoissa sekä projekteissa. (Helsingin kaupunki 2021.)

Aloitin yhteisöpedagogiopintoihini kuuluvan harjoittelun SATAKOLKYT-hankkeessa tammi-kuussa 2020 ja harjoitteluni myötä minut palkattiin hankkeeseen syksyllä 2020. SATAKOLKYT-hankkeen nimi tulee siitä, että Helsingissä on 130 kilometriä Itämeren rantaviivaa. Opin näytetyön aiheen innoittajana toiminut SATAKOLKYT-hanke on vuonna 2019 alkanut yhteishanke, jonka takana ovat Helsingin kaupungin lisäksi neljä muuta järjestöä: Pääkaupunkiseudun Partiolaiset, Helsingin NNKY, 4H Helsinki sekä Helsingin Vihreät Nuoret. Toimintamuotoina ovat koululaisten ohjatut retket rannalle, nettisivuilta ladattavat valmiit tehtävät ja vinkit päiväretkille sekä tapahtumat ja tietoisuuden lisääminen. Lisäksi SATAKOLKYT-roskapihitejä saa lainattua useasta Helsingin kirjastosta. Rantaretkien kohderyhmänä ovat helsinkiläisten koulujen 4.–9.-luokkalaiset. Toimintavuosien painotukset ja viestinnällinen kohderyhmä ovat vaihdelleet eri vuosina. Kohderyhminä ovat olleet, esimerkiksi lapset ja nuoret, nuoret aikuiset, ikäihmiset ja perheet (SATAKOLKYT 2019).

Hankkeen tavoitteena on innostaa kaikenikäiset kaupunkilaiset liikkumaan lähiluonnossa ja Helsingin rannoilla sekä pitämään huolta Itämerestä. Alun perin idea hankkeeseen lähti helsinkiläisiltä nuorilta, jotka olivat huolissaan ympäristön roskaantumisesta (SATAKOLKYT 2022). SATAKOLKYT-hanke sai äskettäin jatkoa vuoden 2022 elokuuhun saakka, joten hanke jatkaa innostamista koko kaupungin yhteisiin siivoustalkoisiin ja tietoisuuden lisäämiseen. SATAKOLKYT-hanke on esillä aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja sisältöä löytyy hashtageilla #satakolkyt #pelastanitämerta.

Aloitin opinnäytetyöni aiheen pohdiskelun jo syksyllä 2021, jolloin lähdin kokoamaan erilaisia materiaaleja, kirjoja, nettisivuja ja sovelluksia tietoperustan rakentamiseksi. Pian huomasin, ettei lähiretkeilyä ole tutkittu kouluikäisten lasten ja nuorten näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen parista on paljon tutkimustietoa, mutta ei tästä ikäryhmästä. Tämän tutkimuksen kohderyhmänä ovat ammattilaiset, jotka toimivat nuorisotyön ja ympäristökasvatuksen parissa. Tutkimuskohteena ovat Helsingin retkikohteet, lähiretkeily, digitaaliset välineet ja palvelut sekä lasten ja nuorten osallisuus, digiosallisuus mukaan lukien. Opinnäytetyön tärkeimpänä tietoperustana ovat ympäristökasvatuksen ja osallisuuden käsitteet ja tutkimus. Tavoitteenani on opinnäytetyössä selvittää lasten ja nuorten suhdetta luontoon, ympäristöön, ympäristökasvatukseen, lähiluontoon sekä suhdetta yhteiskuntaan osallisuuden ja digiosallisuuden näkökulmasta.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen ja merkittävä, sillä viime aikoina koronapandemian takia on koettu suurta tarvetta luonnossa liikkumiselle ja oppimiselle. Opinnäytetyön sisältö vastaa samalla sekä kasvavaan luontobuumiin että ihmisten hyvinvoinnin tukemiseen. Ympäristökasvatuksen merkitys ja ajankohtaisuus ovat kasvaneet päivä päivältä tärkeämmäksi yhteiskunnassamme. Ympäristökasvatuksen kautta luodaan itseisarvoja luonnon ja ilmaston hyväksi, joilla avulla voidaan vaikuttaa tulevien sukupolvien kulutustottumuksiin. (Heikkilä & Luumi 2021, 1, 13–14.) Tarvitsemme osaksemme aktiivista ympäristökansalaisuutta ja osaamista ympäristövastuullisesta kasvatuksesta, jotta voimme välttyä ekologiselta katastrofilta. (Värri 2018, luku 6 ”Ekologisen kasvatusviisauden lähtökohtia”.) Yksi toimenpide ekokriisin ratkaisemiseksi voisi olla varhaisen luontosuhteen vahvistaminen sekä positiivisten luontokokemusten saaminen (Värri 2018, luku 6 ”Ekologisen kasvatusviisauden lähtökohtia”.) Luontoympäristö antaa myös konkreettisia keinoja psyykkiseen itsesäätelyyn ja mielenhyvinvointiin. (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 14.)

Lasten ja nuorten retkeilyä tuetaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja materiaalisesti, esimerkiksi retkeilyvälineiden lainaamisella. Retkeilyvälineitä vuokraavat, esimerkiksi Helsingin kaupunki, Scandinavian Outdoor, Suomen Latu ja Liizi – vuokraamo. Lähiretkeilyn tulee olla mahdollista kaikenikäisille varallisuuteen tai asuinpaikkaan katsomatta. Haluan opinnäytetyöni avulla edistää lasten ja nuorten retkeilymahdollisuuksien tukemista sekä lisätä luonnosta saatuja kokemuksia ja elämyksiä myös muille samanhenkisille ikää katsomatta.

Vuoden 2021 nuorisobarometrissä tutkittiin nuorten ympäristötunteita. Ilmastotunteista tunnistetuin tunne on, että omilla valinnoilla on merkitystä. Kolmas osa vastaajista koki surua biodiversiteetin heikkenemisestä ja lähiympäristön muutoksista. Barometrin tulosten perusteella voidaan sanoa, että nuoret arvostavat luonnon monimuotoisuutta. (Nuorisotutkimusseura 2022.)

2 HELSINGIN KAUPUNKI JA NUORISOPALVELUT

Helsingin kaupunki on Suomen suurin työnantaja. Kaupungin palveluksessa työskentelee noin 38 000 eri alojen ammattilaista ja asiantuntijaa, jotka jakautuvat neljälle eri toimialalle ja keskushallintoon. Toimialoja ovat sosiaali- ja terveystoimiala, kaupunkiympäristön toimiala, pelustuslaitos sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala. (Helsingin kaupunki 2019.) Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala tarjoaa tekemistä ja elämyksellisyyttä taiteen, tapahtumien, kurssien ja erilaisten harrastusten parissa. Toimiala mahdollistaa kaupunkilaisille toimintoja, paikkoja ja palveluita liikkumiseen sekä tukee kansalaistoimintaa. Toimiala jaetaan neljään palvelukokonaisuuteen ja hallintoon. Palvelukokonaisuuteen kuuluvat kirjasto, kulttuuri, liikunta ja nuoriso. (Helsinkirekry 2020.)

Nuorison palvelukokonaisuus mahdollistaa nuorille kulttuuripalveluita ja harrastuksia sekä pitää huolta nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta. Lisäksi palvelukokonaisuus panostaa nuorten osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksiin sekä ohjaa tuen ja neuvonnan piiriin. Toimintojen kohderyhmänä ovat 10–18-vuotiaat lapset ja nuoret. Nuorison palvelukokonaisuudessa työskentelee yhteensä noin 360 työntekijää, joista suurin osa on nuoriso-ohjaajia. Toimintoja on noin 50 toimitilassa eri puolilla Helsinkiä. Palvelua johtaa tällä hetkellä nuorisoasianjohtaja Mikko Vatka. (Helsingin kaupunki 2021.) Nuorisopalveluissa järjestetään myös ympäristöpainotteista toimintaa. Nuorisotyöllinen ympäristökasvatus pohjautuu pitkälti nuorten ideoimaan toimintaan, kokemusten ja pohdintojen mahdollistamiseen. Toiminnan tarkoituksena on pyrkiä kohti kestävämpään elämäntapaan ja samalla tukea nuoren kasvua kohti aktiivista ympäristökansalaisuutta. Ympäristökasvatuksellisesta näkökulmasta katsottuna nuorelle kehittyy luontoa kunnioittava asenne, kun hän pääsee henkilökohtaisesti kokemaan merkityksellisiä luontokokemuksia sekä toimimaan ja tiedostamaan tapoja toimia ympäristön puolesta. (Nuorten Helsinki 2021.)

Nuorisotyön monipuolinen työkenttä haastaa nuorisotyöntekijöitä jatkuvasti kehittämään uusia lähestymistapoja. Nuorten toiveita, tarpeita ja ajatuksia kuunnellaan herkällä korvalla, mutta se vaatii myös rohkeutta paneutua ympäristöasioihin nuorten kanssa. Ympäristötoiminnan lähtökohdiksi voi muodostua nuorten huolet ajankohtaisista asioista ja tapahtumista. (Nuorten Helsinki 2021.)

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Työn lähtökohdat ja tarve

Opinnäytetyön tutkimusasetelmana on selvittää lasten ja nuorten suhdetta luontoon, ympäristöön, ympäristökasvatukseen, lähiluontoon sekä suhdetta yhteiskuntaan osallisuuden ja digiosallisuuden näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, miten lasten ja nuorten ryhmien kanssa retkeillään Helsingin lähiluonnossa, miten luontoretkeä voitaisiin tukea paremmin, millaiset asiat motivoivat retkeilyssä, miten osallisuutta vahvistetaan luonnossa sekä miten ympäristökasvatus vaikuttaa kaikkiin näihin.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu ympäristökasvatuksesta, nuorisotyöstä ja lasten ja nuorten osallisuudesta. Opinnäytetyössä painottuu erityisesti nuorisotyön ympäristökasvatuksellinen näkökulma. Kokonaisvaltainen ympäristökasvatus muodostuu läheisestä suhteesta luontoon, teoista ympäristön puolesta ja ympäristöoivalluksista. (Nuorten Helsinki 2021.) Karttapalvelun tarkoituksena on opastaa ja antaa hyviä vinkkejä lähiympäristön tutkimiseen sekä edistetään lasten ja nuorten ryhmien retkeilymahdollisuuksia Helsingin alueella. Opinnäytetyössä huomioidaan myös moniammatillisen nuorisotyön näkökulma:

“Suomessa nuorisotyötä tehdään nykyisin moniammatillisemmin ja yhteistyössä muiden alalla toimivien tahojen kanssa. Toimijoiden mukaan ilmastonmuutoksesta ja ympäristökysymyksistä puhuminen nuorten keskuudessa on lisääntynyt. Nuorisjärjestötoimijoista noin 91 prosenttia uskoo ilmastonmuutoksen puhuttavan nuoria ja siihen liittyvien teemojen näkyvän vahvemmin myös nuorisotyössä.” (Nuorisotyöstä Suomessa 2022.)

Kehittämistehtävän tavoitteena on luoda työkalu, jolla pystyy tekemään omaa työtänsä helpommin ja paremmin. Tämä uudenlainen interaktiivinen kartta on tärkeä työkalu siksi, että se antaa avaimet suunnitteluun, yhdistää tarvittavia tietoja yhteen paikkaan, mikä säästää aikaa ja kokaa mielenkiintoisia vinkkejä tutustuttavaksi. Työkalua voivat käyttää kuka tahansa niin lasten ja nuorten parissa toimivat ammattilaiset kuin kaupunkilaiset itse. Muita interaktiivisia karttapalveluita löytyy muun muassa Pienten Suomi: Reissuvinkit kartalla sekä Helsingin kaupungilta: Helsingin karttapalvelu ja kettukonsepti. Näiden palveluiden kohderyhmät painottuvat pitkälti lapsiperheisiin ja aikuisiin, kun taas kehittämistehtäväni kohderyhmänä ovat lasten ja

nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset. Toivon, että tämä interaktiivinen karttapalvelu kannustaa eri-ikäisiä lapsia ja nuoria luomaan positiivisia luontokokemuksia ja -elämyksiä lähiympäristössään.

3.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat nuorisotyön ja ympäristökasvatuksen parissa toimivia henkilöitä eri puolilta Helsinkiä. Tutkimuksen kohteena ovat kehittämistehtävään valitut retkikohteet, lähiretkeilyä tukevat toiminnot, digitaalisten välineiden ja muiden palveluiden käyttäminen retkillä sekä lasten ja nuorten osallisuuden kasvattaminen osana lähiretkeilyä. Tilaajan kanssa keskusteltuani huomasimme, että nuoriso-ohjaajien haasteena on ollut tiedon pirstaleisuus, erityisesti ympäristökasvatukseen, ilmastonmuutokseen ja lähiretkikohteisiin liittyvissä asioissa. Retkikohteiden etsimiseen ei ole ollut vain yhtä työkalua, josta löytyisi kaikki tarvittavat tiedot ja vinkit. He kaipaavat myös konkreettisia vinkkejä ja hyviä retkikohteita havainnoimiseen ja havainnollistamiseen sekä erityisesti ympäristökasvatuksen tukemiseen. Nuoriso-ohjaajat kokevat, että he tarvitsevat enemmän aikaa suunnitteluun ja toteuttamiseen, mutta ennen kaikkea ohjaajaresursseja. Tutkimusongelman ydin ohjaa koko tutkimusprosessia, joten sen rajaaminen ja määrittely ovat tärkeä osa prosessin etenemistä. (Kananen 2015, 45.) Lähdin pohtimaan tutkimuskysymyksiäni seuraavien apukysymysten avulla: mitä, kuka, milloin ja missä? Lopullisiksi tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

1. Miten lasten ja nuorten mahdollisuuksia lähteä retkelle tuetaan Helsingissä?
2. Millaisia tarpeita koetaan lähiretkeilyn suhteen?
3. Millaisia digitaalisia välineitä, sovelluksia tai palveluja hyödynnetään retkillä?
4. Lisääkö lähiretkeily lasten ja nuorten osallisuutta?

Tutkimuskysymysten tavoitteena on antaa vastauksia siihen, millä tavoin lasten ja nuorten mahdollisuuksia tuetaan retkelle lähtiessä, ja millaisia tarpeita lasten ja nuorten parissa toimivat henkilöt tarvitsevat mahdollistaakseen helpon, turvallisen ja mukavan retken lähiluontoon. Haluan opinnäytetyössäni tuoda myös esille, millainen motivaatio lapsilla ja nuorilla on retkeilyyn ja mitkä ovat ne tekijät, joiden takia luonnossa liikutaan. Lisäksi selvitän, millaisilla kulkuvälineillä lähiluontoon matkataan.

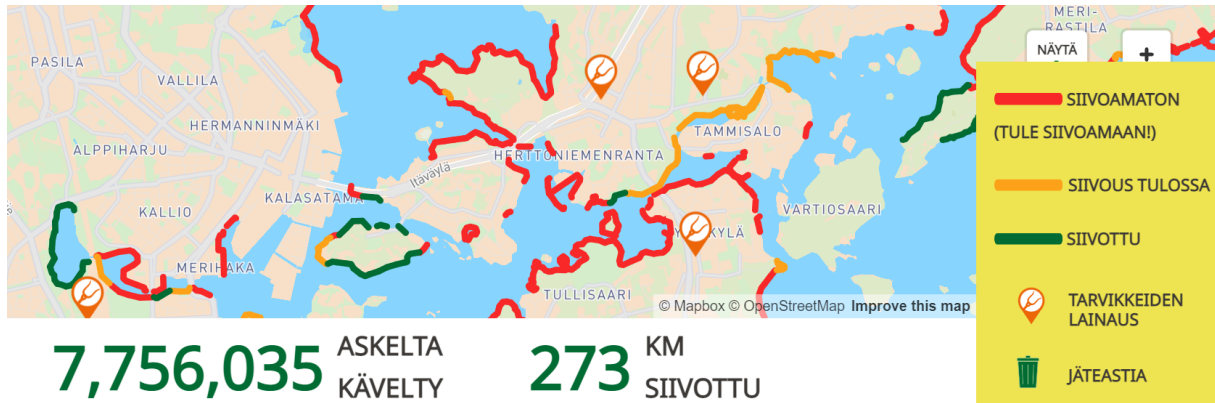
3.3 Tutkimusote

Opinnäytetyön tutkimusotteena ovat kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus, mutta käytän myös laadullista kyselytutkimusta aineistoa tukevana menetelmänä. Hyödynnän analyysiluvussa määrällistä tutkimusta sähköisen kyselyn jäsentämiseen, vaikka määrä ei ole tilastollisesti yleistettävissä tai merkittävä. Laadullinen kyselytutkimus on huomattavasti harvinaisempi ja epämuodollisempi tutkimustapa. Laadullinen kyselytutkimus pohjautuu perustavanlaatuisen tietoon tutkittavien ajattelutavoista, asenteista ja motiiveista. Sen tarkoituksena on oivaltaa ja tutkimusaiheeseen tai tutkimusongelmaan yksilön näkökulmasta. (SurveyMonkey 2022a.) Laadullinen tutkimus tuottaa kuvailevaa tietoa, mutta ei ennakoit tuloksia, kuten määrällisessä tutkimuksessa. Tällaisia kuvailuja ovat muun muassa mielikuvat, mielipiteet ja näkökulmat. Laadullisessa kyselytutkimuksessa laaditaan usein hypoteeseja, joiden avulla testataan määrällisen menetelmää (mt.). Kirjasin alustaviksi hypoteeseikseni, että lasten ja nuorten ryhmien retkien määrä on kasvanut koronapandemian aikana. Toiseksi hypoteesiksi, että lasten ja nuorten motivaatio lähteä retkelle on keskitasoista sekä yksilöllistä, mutta myös tilanneriippuvaista. Kolmanneksi hypoteesiksi, että lähiretkeily vahvistaa luontosuhdetta ja osallisuudentunnetta.

Valitsin opinnäytetyöhöni laadullisen tutkimuksen, koska tästä tutkimusaiheesta ja ikäryhmästä on tehty harvinaisen vähän tutkimuksia. (Kananen 2015, 70–71.) Lisäksi osa opinnäytetyön tutkimuksesta toteutetaan kenttätutkimuksena, aineistoa kerätään vuorovaikutussuhteessa tutkittavien kanssa, tutkimusaineisto on monipuolista ja huomiota kiinnitetään tutkittavan asian näkökulmiin. (Sorvoja 2020, 24; Kananen 2017, 34.) Työn luotettavuutta tuodaan esille eri vaiheiden läpinäkyvyydellä, mikä viittaa huolelliseen dokumentaatioon, avoimuuteen ja hyvien tieteellisten käytäntöjen huomioimiseen jo suunnitteluvaiheesta lähtien. Sähköisen kyselyn analysoinnissa käytetty määrällinen tutkimus täydentää muita opinnäytetyössä käytettyjä laadullisen tutkimuksen menetelmiä.

3.4 Kehittämistehtävät

Työn tilaajien toiveesta kehittämistehtäviä on kaksi toisiaan tukevaa tuotosta: interaktiivinen karttapalvelu ja Retkikohdepankki työnimellä kulkeva materiaali. Kehittämiskohteena on SATAKOLKYT-hankkeen interaktiivinen kartta, josta luodaan uusi työkalu. Karttatyöpalvelun laajentamisesta on hyötyä eri tahoille ja toimijoille, mutta erityisesti lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Kehitän karttapalvelun oheen retkeilyä tukevia toimintoja kuuden eri symbolin avulla.

Kuva 1: Kuva interaktiivisen karttapalvelun tilanteesta huhtikuussa 2022.

Nämä symbolit sisältävät nähtävyydet, tulenteko ja grillipaikat, kalastuspaikat, saaret ja vesiuheilumahdollisuudet sekä retkikohteet, johon on määritelty myös esteettömät kohteet. Näiden lisäksi yhtenä symbolina on Ympäristötoiminnan paikat. Muina sisältöinä esitetään erilaiset Helsingistä löytyvät esteettömät luontopolut, luontotäpät mukaan lukien esimerkiksi lintutornit, historialliset kohteet, uimarannat, kirjastot ja lähellä sijaitsevat jätteastiat. Työkalussa tulee sisältämään myös vinkkejä ja ympäristökasvatuksellisia ideoita mitä tehdä nuorten ryhmien kanssa kyseisessä retkipaikassa. Lopulliseen tuotoksen lisätään ja päivitetään myös hyväksi koettuja retkikohteita ja mielenkiintoisia artikkeleita. Niiden aiheiksi olen pohtinut seuraavia aihealueita: retkietiketti ja vastuullinen kalastus, jokamiehenoikeuksilla eli jokaisenoikeuksilla tarkoitetaan jokaisen oikeutta käyttää luontoa virkistytymiseen, marjastukseen ja veneilyyn. Lisäksi Luonto-Liiton ja muiden tahojen mainioita artikkeleita. Retkikohdesymboleiden kautta pääsee lukemaan lisätietoa kohteesta, joita nuorten kanssa liikkuvat voivat hyödyntää. Työkaluun lisätään myös ajankohtainen osio, johon tuotetaan tietoa bongauspaikoista, kevään merkeistä ja muusta hauskaasta nippelitiedosta. Viimeisenä lisäyksenä mahdollinen kommentiosio, mikäli se on mahdollista koodata. Lopullisen kehittämistehtävän tuotoksen sijainti ja muoto ovat vielä epävarmoja, mutta lopputuotos sisältää digitaalisessa muodossa myös Retkikohdepankin materiaalisällön interaktiivisen kartan lisäksi.

Karttapalvelun nettisivuilla, Retkikohdepankin yhteydessä on myös vinkkejä tärkeistä ja hyödyllisistä sovelluksista sekä muista hyödyllisistä sivustoista, joita ovat muun muassa LuontoPortti, iNaturalist Suomi, Pidä Saaristo Siistinä (roskalomake), Reittiopas, Ursan tähtikartta sekä Ekokompassi. Kehittämistehtävän tuotoksena syntyvä työkalu nopeuttaa tietojen löytymistä yh-

destä paikasta ja helpottaa huomattavasti retkien suunnittelua. Kehittämistehtäviä tehdään toukokuun 2022 loppuun saakka. Kehittämistehtävän prosessin vaiheet on kuvattu tarkemmin kappaleessa 5, jonka alaotsikkona on 5.1 Prosessin kulku.

3.5 Eettisyys

Tutkijana on tärkeää tutustua haastattelun eettisiin periaatteisiin, joihin kuuluvat anonymiteetti, haastateltavan informointi ja yksityisyyden suoja. (Hakala 2016, 9–10.) Huomioin eettiset periaatteet myös haastattelua suunnitellessani ja toteuttaessani kyselylomaketta sekä haastatelluita. Kaikki haastateltavat saivat etukäteen tutkimustiedotteen, haastatteluaineistot anonymisoitiin ja aineistoa käsiteltiin luottamuksellisesti. Kaikki saadut aineistot tuhottiin opinäytetyön valmistuttua. Haastattelu ja sähköinen kysely olivat molemmat vapaaehtoisia. Perehdyin myös benchmarkingin eettisiin periaatteisiin (Tuominen 2012). Noudatin haastatteluiden aikana myös opintojeni aikana opittuja turvallisen tilan periaatteita.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet toimivat hyvänä työvälineenä niin arjessa kuin asioiden kehittämässä. Ohjeet sisältävät seitsemän pääpointtia: Nuorisotyön tavoite on, että jokainen nuori saavuttaa paikkansa yksilönä, yhteiskunnan jäsenenä sekä kokee elämänsä merkitykselliseksi. Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa ja yhdessä tekemistä sekä sen avulla vahvistetaan nuoren osallisuutta. Nuorisotyöntekijän toimiminen on rakentavaa ja avointa, joskus nuorten tulkitsijana olemista, ympäristövastuullista ja huolenpitoa omasta työhyvinvoinnista. (Allianssi & Nuoris- ja Liikunta-alan asiantuntijat 2022). Koen, että nämä ohjeet soveltuvat myös tämän opinäytetyön tekemiseen. Hyödynsin niitä pohtiessani opinäytetyön sisältöjä ja toimintamenetelmiä sekä nuorisotyön näkökulmaa ja vaikuttavuutta.

Kehittämistehtävässä korostuu niin tieteen tekemisen kuin yritysmaailmankin eettiset säännöt, koska teen opinäytetyötä työelämälähtöisesti. Kehittämistyön sisältö noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta sekä korkeaa moraalialaa (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 48). Tieteellisen tutkimuksen normit koskevat kaikkia työelämälähtöisiä kehittämistöitä tutkimusetiikassa. (TENK 2021.) Tutkimusprosessin aikana reflektoin kriittisesti omaa tekemistäni sekä Retkikohdepankkiin tulevia kohteita luontokadon ja ympäristövastuullisuuden näkökulmasta.

4 TIETOPERUSTA

4.1 Yleistä

Tietokanta Theseuksessa aihetta on tutkittu lähinnä varhaiskasvatuksen näkökulmasta, mutta lasten ja nuorten näkökulmasta sitä ei ole tutkittu juuri ollenkaan. Osallisuuden ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta on tehty monta opinnäytetyötä, mutta sieltäkään ei löytynyt tähän tutkimusongelmaan tai kohderyhmään liittyvää opinnäytetyötä. En osaa tarkalleen sanoa, että onko juuri tästä kyseisestä tutkimusaiheesta tehty akateemista tutkimusta muualla Suomessa tai kansainvälisesti. Tähän mennessä löytämäni tutkimukset ovat perustuneet siihen, miten tutkitut henkilöt osallistuvat ulkoiluun, miten osallistumista kuvataan ja analysoidaan osallistumismallien sekä osallistumistasojen kautta. Lisäksi tutkimusten kohderyhmänä ovat olleet jonkun toimintarajoitteen kanssa elävät henkilöt. Osassa tutkimuksista oli tutkittu myös henkilöiden ympäristöasenteita. Green Care viitekehityksessä on tutkittu ulkona oppimista ja leikin merkitystä lapsen kehitykselle (liite 5). Olen hakenut tietoa seuraavista tietokannoista ja taulukosta löytyvillä hakusanoilla:

Taulukko 1: Theseus, Humak Finna ja Melinda tietokannat 2022.

Theseus	HUMAK Finna	Melinda
retkikohteet	retkeily	ympäristökasvatus
luontosuhde	luontosuhde, luontoyhteys	luontosuhde
luontokasvatus	ympäristö, osallistuminen	luontokasvatus
ympäristökasvatus	ympäristökasvatus, kestävä kehitys	retkeily, luontokohteet
ympäristökasvatus – osallisuus	osallisuus	osallisuus, osallisuus AND nuoret, osallisuus AND lapset
ympäristökasvatus – nuoret	environmental education, outdoor education	environmental education, outdoor education

ympäristökasvatus – lapset	participation, digital participation	participation, digital participation
----------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------

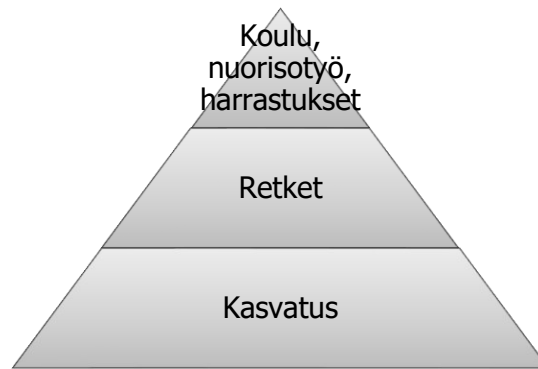
Nämä hakusanat eivät löytäneet Theseuksesta opinnäytetyöhön tarvittavaa informaatiota: Retkeily, luontokohteet, retkipaikka, koulu, digiosallisuus, digiosallisuus – nuoret, osallisuus – luonto, osallisuus – luontosuhde, osallisuus - ympäristökasvatus.

Taulukko 2: Google ja Google Scholar tietokannat 2022.

Google	Google Scholar
retkikohteet, luontoilu ja vastuullisuus	retkeily, retkohteet
osallisuus, lasten ja nuorten osallisuus	osallisuus, lapset osallisuus, nuoret osallisuus
digiosallisuus, lapset digiosallisuus, lapset ja nuoret digiosallisuus	digiosallisuus
luontosuhde, lapset ja nuoret luontosuhde	luontosuhde, retkeily
luontokasvatus	luontokasvatus
ympäristökasvatus, ympäristökasvatus ja arvopohja	ympäristökasvatus
environmental education, green care	environmental education, green care
participation	participation, participation outdoor activities

4.2 Ympäristökasvatus

Hannele Cantellin ja Riikka Larnan (2006) luomat taulukot ilmiön luokittelumalleista Ympäristökasvatus (kuvio 1) ja Retkikohteet (kuvio 2) toimivat työkaluna tietoperustan hahmotelussa. Ympäristökasvatuksen luokittelevina tekijöinä toimivat kasvatus ja retket, mutta sen toteuttamismuodoiksi Cantell ja Larna (2006) määrittelevät koulun, nuorisotyön ja harrastukset.

Kuvio 1: Cantellin ja Larnan (2006) ilmiön luokittelumalli Ympäristökasvatus. Muokkaus Heini Muukkonen.

Kuvio 2: Muokattu Cantellin ja Larnan (2006) ilmiön luokittelumalli Retkikohteet. Muokattu Heini Muukkonen.

Retkikohteiden luokittelevina tekijöinä toimivat ulkona oleminen sekä ilmaiset ja maksulliset toiminnot, mutta sen toteuttamismuodoiksi Cantell ja Larna (2006) määrittelivät tutut paikat ja tuntemattomat paikat. Ympäristökasvatuksen käsite on varsin laaja ja moniulotteinen. Sen perinpohjaisena tarkoituksena on kasvatuksellinen toiminta, joka tukee jokaisen elinikäistä oppimista. Yksilölle ominaiset arvot, tietotaito sekä käyttäytymistavat muuntuvat kestävän kehityksen mukana (Heinonen & Luomi, 6). Pohjoismaiden ministerineuvoston mukaan ympäristökasvatuksen arvopohja ja sen yhteiskunnallinen merkitys perustuvat suojelun ideaan. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2019.) Lisäksi Suomen kestävän kehityksen toimikunta on nostanut ympäristökasvatuksen keskeisiksi arvoiksi eettiset, ekologiset, biologiset, esteettiset ja tiedolliset arvot. (Jeronen & Kaikkonen 2001, 22–41.)

Alkujaan ympäristökasvatuksen syntyyn vaikutti niin Suomessa kuin kansainvälisesti kasvanut huolin ympäristömme tilasta. (Cantell, Aarnio-Linnavuori & Tani 2020, 10.) Ympäristökasvatuksen tavoitteena on myös vaikuttaa ihmisten arvoihin ja asenteisiin, jotta he ymmärtäisivät

omasta ympäristöstä huolehtimisen tärkeyden ja suojelun merkityksen. Ympäristöön liittyvät asenteet ja huolet, esimerkiksi roskaantumisesta ja ilmastonmuutoksesta ilmenevät myös vuosittain nuorisobarometreissa (Cantell ym. 2020, 58; Nuorisotutkimusseura 2022). Toiseksi ympäristökasvatuksen tavoitteena on kasvattaa elintavoiltaan ympäristövastuullisia kansalaisia, vahvistaa luontosuhdetta jo varhaislapsuudesta asti, antaa uudenlaisia valmiuksia omien elämänarvojen pohdintaan sekä ohjata kohti kestävämpää elämäntapaa. Ympäristökasvatus on läsnä kaikissa niissä toimenpiteissä, joilla edistetään yksilöiden ja yhteisöjen ympäristötietoisuutta ja oppimista kestävän kehityksen mukaisiin toiminta- ja elämäntapoihin. (Heinonen & Luomi 2008, 6–9.) Listasin tähän seuraavaksi Yhdistyneiden kansakuntien ympäristökongressissa Tbilisissä vuonna 1977 hyväksytyt ympäristökasvatuksen tavoitteet:

”Kasvattaa selvään tietoisuuteen ja huoleen taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten tekijöiden riippuvuudesta toisistaan kaupunki- ja maalaisympäristössä.

Mahdollistaa jokaiselle ihmiselle selllaisten tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen ja taitojen saaminen, joita tarvitaan ympäristön suojeluun ja parantamiseen.

Luoda yksilöille, ryhmille ja koko yhteiskunnalle uusia ympäristöön liittyviä toimintamalleja.” (UNESCO 1977; Heinonen & Luomi 2008, 6.)

Yksilön varhainen tunneside luontoon luodaan omien myönteisten luontokokemusten kautta, itse tekemällä ja tutkimalla ympäristöä. Yksi tärkeimmistä ympäristökasvatuksen muodoista ovat retket. Retkeilyä voi harrastaa joko ryhmässä tai yksin. Retkellä koettu yhdessä olo, uuden oppiminen ja omaan lähiympäristöön tutustuminen voivat vaikuttaa positiivisesti siihen, miten alkaa arvostamaan luonnonsuojelua eri tavalla. Lisäksi se voi auttaa huomaamaan luonnon vaikutuksen omaan hyvinvointiin (Rauma 2022). Retkeilystä pitäminen on kuitenkin yksilöllistä, kaikki eivät viihdy luonnossa, ja jokainen luo omanlaisen luontosuhteensa.

Toinen lähestymistapa ympäristökasvatuksen käsitteeseen on useammassakin opinnäytetyössä käytetty Joy. A. Palmerin kehittämä puumalli (1998). Malli kuvaa luontotoiminnan linkittymistä ympäristökasvatukseen. Palmerin mallissa juuret kuvaavat lapsen merkittäviä elämäntokemuksia ja kehitysvaiheita luoden pohjaa muulle kasvatustyölle (SYKLI 2021.) Puumalli muodostuu kolmesta eri ympäristökasvatuksen osa-alueesta: oppimisesta, ympäristöstä sekä toimimisesta ympäristön puolesta. Näiden kaikkien kolmen tulisi toteutua tasavertaisesti (SYKLI 2021.) Harold Hungerfordin ja Trudi Volkin (1990) luoma malli ympäristövastuullisesta käyttäytymisestä ja sen selittävästä tekijöistä nostaa esille voimaantumisen käsitteen. Voi-

maantuminen on tästä lähtien yhdistetty yhdeksi ympäristökasvatuksen kulmakivistä. (Koskinen 2010, 19.) Tähän viittasi myös Palmer (1998), jonka mukaan ympäristökasvatuksen perimmäinen kysymys liittyy voimaantumiseen ja henkilökohtaisen merkityksen muodostamiseen. Hungerford ja Volkin (1990) toteavat, että ympäristövastuullisuuden ratkaiseva tekijä on voimaantuminen. Yksilöllinen tunne siitä, että omilla valinnoilla ja toiminnalla on merkitystä (mt., 19). Lisään voimaantumisen rinnalle myös Risto Haverinen (2006) havahtumisen käsitteen. Havahtumisella tarkoitetaan yllättävää ja äkillistä kokemusta siitä, että ympäristössä havaitut muutokset eivät ole enää normaaleja, hyväksyttäviä tai ympäristölle ominaisia, mikä vaatii yksilön puuttumista. (Haverinen, 28.) Pienissä määrin ympäristön muutokset ovat hitaita ja staattisia, mutta ne etenevät huomaamattomasti (mt., 30). Kehittämistehtävän interaktiivisen kartan yhtenä tavoitteena on herättää yksilöissä havahtumisen ympäristön roskaantumiseen ja retkietiketin noudattamiseen, jotta kaikilla on mahdollisuus nauttia puhtaasta ympäristöstä.

Ympäristökasvatuksellinen toiminta on kasvanut laaja-alaisemmaksi, monialaisemmaksi ja elänyt muutoksessa yhteiskunnallisten kysymysten rinnalla. (Heinonen & Luomi 2008, 3.) Tästä hyvänä esimerkkinä ovat eri ympäristöaktivismien ja vaikuttamisen muodot sekä ympäristövaikeuttajat, kuten valtamediassakin useasti esillä ollut Elokapina ja ruotsalainen ilmastoaktivisti Greta Thunberg. Vaikuttamisen keinoista lisää kappaleessa 4.3 Ympäristökasvatuksellinen nuorisotyö. Ympäristökasvatusta ei tule pitää erillisenä asiana, vaan se tulee nähdä kaikkia asioita halkovana ja kokoavana tekijänä. Ympäristökasvatukseen yhdistetyt tarkastelunäkökulmat ja siihen linkittyvät käsitteet ovat moninaistuneet vuosien varrella. Molempien päämäärä on yhä yhteinen, koska monimuotoisuus kuvastaa vain yhteistyön merkitystä ja hyödyllisyyttä (mt., 3).

Kestävä kehitys, globaalikasvatus ja ilmastokasvatus liittyvät osittain ympäristökasvatuksen käsitteeseen. Agenda 2030:een eli kestävän kehityksen tavoitteisiin kuuluu 17 tavoitetta, joiden avulla pyritään turvaamaan ympäristön hyvinvointi kestäväällä tavalla sekä poistamaan maailmasta äärimmäinen köyhyys. (Ulkoministeriö 2022.) Globaalikasvatuksen käsite eroaa ympäristökasvatuksen käsitteestä siten, että sen tarkoituksena on edistää oikeudenmukaisuuden toteutumista, lisätä tietoisuutta ja keksiä vaikuttamiskeinoja maailmanlaajuisen ilmiöiden poistamiseen. Globaalikasvatus rakentuu muun muassa eriarvoisuuden, rasismien, ympäristökatastrofien ja pakolaisuuden teemojen ympärille. (Globaalikasvatus 2022.)

Tässä luvussa esittämäni ympäristökasvatuksen lähestymistavat ja näkökulmat painottavat ympäristökasvatuksen laajaa ja moniulotteista käsitystä. Näin ne linkittyvät myös seuraavaan kappaleeseen, jossa käsittelen nuorisotyötä ympäristökasvatuksellisesta näkökulmasta.

4.3 Ympäristökasvatuksellinen nuorisotyö

Ympäristökasvatuksellisessa nuorisotyössä korostuu lasten ja nuorten luontosuhteen kasvattaminen sekä vahvistaminen, mikä näkyy luontokasvatuksena toiminnoissa ja retkillä sekä positiivisten oppimis- ja elämyskokemusten saamisena luonnosta. Osa kaupunkilaislapsista on jopa vieraantunut ympärillä olevasta luonnosta, eikä esimerkiksi tunnista tai ole koskaan nähnyt tavallisia maatalan eläimiä, kuten kanoja. Tästä sain viime kesänä ihan omakohtaisen kokemuksen työskennellessäni nuoriso-ohjaajana Mustikkamaalla sijaitsevassa nuorisopalveluiden toimipaikassa sekä yhteisöpuutarhassa Syötävässä Puistossa. Tutkijatohtori Riikka Puhakan mukaan luontoilu ja retkille lähteminen lisäävät nuorten vastuullista suhtautumista ympäristöön. (YLE 2013.) Nuoret lähtevät mukaan toimintaan, mikäli koulu ja nuortenpaikat sen mahdollistaa. Useammallekin nuorelle ympäristöaiheet ovat tärkeitä, mutta he kaipaavat siihen mukaan konkretiaa ja ohjattua toimintaa. Yksi nuorten omista ehdotuksista oli roskien kerääminen. (SATAKOLKYT 2018.)

Ympäristökasvatuksellinen nuorisotyö tukee nuorten vaikutusmahdollisuuksia oman ympäristön kehittämisessä. Toteuttaa leirejä ja seikkailukasvatuksellisia elämyksiä, kannustaa nuoria oman toiminnan järjestämiseen ympäristönsuojelun ja muun luontotoiminnan parissa sekä lisää ympäristötietoisuutta. Näiden lisäksi se vahvistaa jo koulussa opittua ympäristö- ja luontokasvatusta (Nuorten Helsinki 2021b). Nuorisotyötä tekevät ammattilaiset toimivat tavoitteellisesti arjen toimintaympäristöissä ja tilanteissa pedagogisen ohjauksen avulla. Ohjaus vaikuttaa nuorten arvoihin ja asenteisiin sekä käyttäytymiseen. (Akavan Erityisalat ry 2011.)

Ympäristöjärjestöjen tekemä tavoitteellinen ilmasto- ja ympäristökasvatustyö perustuu monipuoliseen yhteistyöhön, kouluvierailuihin, työpajoihin, sosiaaliseen median viestintään ja erilaisiin tapahtumiin. Hyvänä esimerkkinä ympäristöaiheisista tapahtumista on Nuorten ilmasto- ja luontohuippukokous. (Nuorten Akatemia 2019.) Monialaisesta yhteistyöstä kertoo myös vuonna 1998 perustettu Siemenpuu-säätiö. Siemenpuun toiminta perustuu ympäristöongelmien tunnistamiseen ja niiden syiden vaikuttamiseen sekä ehkäisemiseen tukemalla rahallisesti ympäristöhankkeita. (Siemenpuu 2022.) Suomessa tunnetuimpia ympäristöjärjestöjä ovat muun

muassa FEE Suomi, Greenpeace, Luonto-Liitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ja WWF. Nämä järjestöt pitävät myös kursseja ja leirejä eri-ikäisille.

Suomen Partiolaisten kasvatustavoitteet nostavat esille neljä päätavoitetta; suhde itseen, suhde toisiin, suhde ympäristöön ja suhde yhteiskuntaan. Suhde ympäristöön kuuluu kaikkien ikäkautsien tavoitteisiin. Yksilön tavoitteena on kunnioittaa, tuntea ja tutustua luontoon sekä huolehtia ympäristöstään. (Partio 2022.) Liikkumalla ja tarkkailemalla luontoa voidaan vahvistaa luontosuhdetta ympäristökasvatuksellisin keinoin. Vastuullisen toiminnan harjoittelu näkyy omassa arjessa ja vaikuttamisessa yhteiskunnallisiin asioihin. Ympäristötiedon opettelu on vahva osa ympäristökasvatusta (mt.).

Nuoret ovat varsin tietoisia vallitsevista ympäristökysymyksistä ja omista osallistumismahdollisuuksista päätöksenteossa. (Cantell ym. 2020, 87, 94–97.) Kuten jo kappaleessa 4.2 Ympäristökasvatus, mainitsin ympäristöön liittyvät aihealueet nousevat esille vuosittain Ruutikyselyissä, nykyisin kantaa nimeä Nuorten osallistuva budjetointi sekä Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimuksen toteuttamissa nuorisobarometreissa (Nuorisotutkimusseura 2022). Nuorisotyön ammattilaiset tukevat kohderyhmään kuuluvia lapsia ja nuoria osallistumaan ja vaikuttamaan nuorten harrastustoimintaan sekä omaan lähiympäristöönsä Ruutibudjetin, nykyisen Nuorten budjetin ja muiden mahdollisuuksien kautta. (Nuorten Helsinki 2021a.) Nuoriso-ohjaajat myös tukevat, mikäli lapset ja nuoret haluavat osallistua mielenilmauksiin tai muihin vastaaviin tapahtumiin.

Mikäli lapsi tai nuori ei osoita lainkaan kiinnostusta ympäristöön liittyvistä aiheista, ei kiinnostusta voi väkisin kehittää, eikä se ole aina tarpeenkaan. Ympäristökasvatusta on kritisoitu yksilökeskeisyydestä sekä siitä, että se ohittaa yhteisön ja yhteiskunnallisen kontekstin. Lisäksi siitä, ja että se painottuu tietoon eikä varsinaiseen toimintaan ja vaikuttamiseen. (Koskinen 2010,19.) Tässä kappaleessa esittämäni havainnot perustuvat omiin kokemuksiini ja nuorisotyön tutkittuun tietoon. Seuraavassa luvussa käsittelen osallisuutta ympäristökasvatuksen ja nuorisotyön näkökulmasta.

4.4 Lasten ja nuorten osallisuus

Tässä opinnäytetyössä osallisuuden käsite rajautuu lasten ja nuorten osallisuuteen. Opinnäytetyöni analyysiosuudessa kuvaan, miten lasten ja nuorten monimuotoinen osallisuus toteutuu lähiretkeilyn kautta. Käsitteenä osallisuus on laaja-alainen, eikä sille ole tarkkaa määritelmää.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2017) määrittää osallisuuden olevan liittymistä, kuulumista ja yhteisöllisyyttä. Osallisuus sisältää käsitteen osallistuminen ja siihen viitattaessa puhutaan vaikuttamisesta, jopa demokratiasta. Osallisuus hahmotetaan osaksi toimintaa ja olemista sekä yhteensopivuutta ja mukaan ottamista. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari, & Keto-Tokoi 2017.) Osallistuminen yhteisölliseen toimintaan vahvistaa osallisuutta, mutta myös yksilön kokemuksella osallisuudesta on vaikutusta. Osallisuutta ei määritä vain osallistumisen laatu ja määre vaan kokonaisvaltainen yksilön ja yhteisön välinen suhde. Osallisuuden vastakäsitteitä ovat välinpitämättömyys, syrjäytyminen ja vieraantuminen. (Nuoret ja osallisuus 2022.) Osallisuuden toteutumiseksi tarvitaan valmiuksia tehdä yhteistyötä lasten ja nuorten kanssa, kuunnella heitä herkällä korvalla ja ottaa heidän esittämänsä mielipiteensä huomioon. (THL 2022.)

Roger Hart (1992) on muotoillut Sherry A. Arnsteinin (1969) kehittämien osallisuuden portaiden pohjalta lapsille soveltuvat osallisuuden portaavat, jotka korostavat lasten omaa toimijuutta (Sirvio & Suhonen 2018, 11). Hartin osallisuuden tasot toteutuvat sen mukaan, kuka tekee aloitteen, paljonko tietoa kohdistaan lapselle ja minkä suunnitelman mukaan toiminta saa jalansijaa. Mitä matalampi osallisuuden taso, sitä vähemmän lapsen osallisuus toteutuu (mt., 12).

Kappaleessa 4.2 Ympäristökasvatus osoitin, että voimaantuminen on yksi ympäristökasvatuksen kulmakivistä. Voimaantumisen lähikäsitteeksi on nostettu osallisuuden käsite, johon Anu Gretscher (2007) viittasi, että yksilön halu, kyky ja mahdollisuus vaikuttavat tehtyihin valintoihin ja toimintaan. Nämä molemmat käsitteet, sekä voimaantuminen, että ympäristökasvatus, edellyttävät osallistumisen vaikuttavuutta. (Koskinen 2010, 19.) Nykykeskustelussa osallisuuden käsite mielletään:

”Aktiivisuudeksi, osallistumiseksi ja kiinnostukseksi ympäristöä kohtaan. Tahtoa ja kykyä vaikuttaa asioihin sekä saada kokea yhteiskunnan resurssit ja mahdollisuudet. Oma paikan löytäminen yhteiskunnan eri toimintajärjestelmissä sekä elämisen taito yhteydessä itseensä, ympäristöönsä ja yhteiskuntaan.” (Nuoret ja osallisuus 2022.)

Ympäristökasvatuksellisissa kontekstissa lasten ja nuorten monipuolista osallisuutta voidaan tukea tutustumalla lähiluontoon ja retkipaikkoihin. Samalla lasten ja nuorten luontosuhde ja ympäristöherkkyys kehittyy sekä yleisesti innostetaan toimimaan luonnossa yhdessä muiden kanssa. (Palmberg & Kuru 2000, 32–36.) Ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan yksilön tunnepohjaista suhdetta luontoon ja ympäristöön. Ominaispiirteitä ovat kyky havainnoida luontoa ja ympäristöä sekä nauttia niistä eri aistien varassa. Luonnossa tapahtuva toiminta tuottaa iloa ja

rakentuu myönteisten luontokokemusten kautta. Ympäristöherkkyys on yksi tärkeimmistä perustekijöistä, jonka pohjalta rakentuu ympäristötietoisuus ja vastuullinen suhtautuminen ympäristöasioita kohtaan. (Opetushallitus 2022.)

Yhtenä esimerkkinä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseen voisi tukeutua Green Care toimintaan. Green Care -palvelut sisältävät erilaisia luontoon liittyviä toimintoja, kuten hyvinvointi- ja hoivapalveluita, eläinavusteista ja maaseutuympäristöön liittyvää toimintaa myös lapsille ja nuorille (Polvinen ym. 2012, 12; Green Care Finland 2022). Luontolähtöistä toimintaa järjestetään myös yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten sekä luontoyrittäjien kanssa. Kaiken kaikkiaan on tärkeä huomioida, että jokainen luontolähtöiseen toimintaan osallistuva yksilö kokee tulevansa kohdatuksi kunnioittaen ja arvostavasti. Osallistujat kohdataan aktiivisina toimijoina, jotka voivat vaikuttaa ja osallistua toiminnan suunnitteluun. Jokaista osallistujaa tuetaan ja avustetaan luontolähtöisten ratkaisujen etsinnässä. Yleisesti ottaen kaikki osallistujat eivät koe luonnossa toimimista omakseen, joten heille voi tarjota muunlaista toimintaa, esimerkiksi taidelähtöistä toimintaa. Luontopohjaisten toimintojen pitäisi pohjautua yhteiskehittämisen menetelmään ja ottaa huomioon osallistujien tarpeet. Lisäksi näissä toiminnoissa voidaan etsiä erilaisia keinoja, joiden kautta osallistujat voivat vaikuttaa ja edistää itselleen tärkeitä asioita omassa elinympäristössään. (THL 2022a.)

Kaiken kaikkiaan YK:n Lasten oikeuksien sopimus pohjautuu myös osallisuuteen ja maailmankansalaisuuteen. Artiklat 12, 13 ja 17 määrittelevät lapsen oikeuksiksi ilmaista näkemyksensä ja mielipiteensä itseään koskevissa asioissa sekä saada lapsen kehitystä edistävää tietoa tiedotusvälineiden kautta. (Plan Suomi 2015, luvut 1, 3; Unicef 2022.) Maailmankansalaisuudella tarkoitetaan muun muassa interkulttuurista osaamista, vastuullista ja eettistä toimijuutta, kestävä elämäntapaa sekä globaalikasvatuksen perimmäistä ajatusta. (Plan Suomi 2015, luku 5; Opetushallitus 2022.)

4.5 Digitaalisten palveluiden muotoilu

Digiosallisuuden käsite on varsin tuore ja vielä melko tuntematon käsite, mutta kasvava tutkimuskohde tieteellisissä tutkimuksissa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos korostaakin, että digiosallisuus-termin sisältöä ja merkitystä vasta määritellään monilla eri tahoilla, sillä se on myös osa laajempaa osallisuuden käsitettä. (THL 2021.) Jo tutkittua tietoa on, että digiosallisuus ei koostu vain yksilöiden digitaidoista, vaan erilaisten digiympäristöjen ja digitaalisten

palveluiden ymmärtämisestä ja käyttämisestä. Nämä digitaaliset palvelut suunnitellaan mahdollisimman helppokäyttöisiksi, saavutettaviksi ja turvallisiksi, jotta kaikilla olisi mahdollisuus käyttää näitä palveluita. Julkiset toimijat ovat suurelta osin näistä vastuussa, mutta myös laki määrittelee palveluille rajapinnat (mt.). Digiosallisuuden edistämisen tarkoituksena on, että ihmiset tuntisivat itsensä osallisiksi digitaalisessa maailmassa ja tällöin digiosallisuus voisi mahdollisesti lisätä osallisuutta ja hyvinvointia kaikilla elämän osa-alueilla (mt.).

Digiosallisuus Suomessa -hankkeen loppuraportin mukaan yksilö voi hyödyntää digitalisaa-tiota yhtenä osallisuuden välineenä. Digiosallisuuden rakentuminen näkyy käytännössä osallistamisen ja osallistumisen kautta. Digiosallisuuden rakentuminen edellyttää sen kaikkien kuuden osa-alueen toteutumista, mikä tarkoittaa infrastruktuurin ja teknologisten välineiden, saavutettavuuden, turvallisuuden ja luotettavuuden, taitojen, osaamisen ja digituen, käytettävyyden, käyttämisen ja hyötyjen toteutumista. (Valtioneuvosto 2022.)

Kehittämistehtävän seurauksena paranneltu mobiiliystävällinen, interaktiivinen karttapalvelu voi lisätä lasten ja nuorten digiosallisuutta, mutta myös kannustaa kaikenikäisiä liikkumaan ja tutustumaan omaan lähiympäristöönsä. Tästä jo aiempaan hyvänä esimerkkinä on vuonna 2016 julkaistu Pokémon Go -mobiilipelisovellus, joka kannusti ja kannustaa edelleen käyttäjiänsä ulkoilemaan ja nappaamaan Pokémoneja reaali- ja virtuaalimaailmasta (Pelastakaa Lapset 2016). Pokémon Go -pelistä löytyvällä Adventure Sync -ominaisuudella voi tallentaa omien kävelymatkojen pituutta, vaikka Pokémon GO ei olisi aktiivisena. (Pokémon.com 2018.) Muita vastaavia oman lähiympäristön tutkimiseen tarkoitettuja sovelluksia ovat muun muassa Actionbound, geokätköily ja Seppo.io -alusta. Esimerkiksi Lasten oikeuksien sopimuksen artiklassa 31 todetaan, että jokaisella lapsella on oikeus rentoutumiseen ja vapaahetkiin sekä ikäkohtaisiin leikkeihin ja hauskanpitoon. (Pelastakaa Lapset 2016.)

Interaktiivinen kartta voisi edistää laajemminkin aktiivista ympäristökansalaisuutta reaali- ja virtuaalimaailman kautta. Ympäristökansalaisuus viittaa kansalaisten henkilökohtaiseen vastuuseen elinympäristön tilasta. Vastuu ja siihen kuuluvat oikeudet kuuluvat myös muiden ihmisten lisäksi luonnolle sekä tuleville sukupolville. Ympäristökansalaisuutta ei rajata maantieteellisesti, vaan ympärillämme esiintyvät ympäristöongelmat ovat maailmanlaajuisia ongelmia. (Koskinen, 22.) Interaktiivisen kartan avulla voidaan edistää ympäristökansalaisuutta siten, että retkikohteiden esittelytiedoissa kannustetaan tekemään kansalaishavaintoja. Toivon, että opinäytetyöni kehittämistehtävän työkalu auttaa myös digiosallisuuden kasvattamisessa lasten ja nuorten keskuudessa sekä rohkaisee heitä tutustumaan ja liikkumaan omaan lähiympäristöönsä.

5 TUTKIMUSPROSESSI JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Prosessin kulku

Opinnäytetyössä kehitetään uudenlainen mobiiliystävällinen ja interaktiivinen kartta, josta on hyötyä kaikille niin lasten ja nuorten kanssa toimiville henkilöille kuin muillekin järjestötoimijoille ja kaupunkilaisille. Kehittämistehtävän prosessin kulku alkoi sisältöjen suunnittelulla ja materiaalien työstämisellä. Kokosin eri materiaaleista muistiinpanoja ja keräsin Post it-lapuille tärkeitä kohtia. Pyrin suunnittelemaan opinnäytetyössä tarvittavien toimenpiteiden sisällöt mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Seuraavaksi opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä tarkennettiin ja interaktiivisen kartan retkikohteiden alueeksi rajattiin Helsingin alue, Nuuksio, Siipoonkorpi sekä muutama merellinen kohde Helsingin saarista. Seuraavaksi listasin ylös retkikohteita ja kävin havainnoimassa muutamassa näissä ihmisten käyttäytymistä, niiden paikkojen tunnettuutta ja opasteiden merkitystä. Seuraavaksi loin valittujen retkikohteiden pohjalta tiedoston, joka liitettiin osaksi jo aiemmin aloitettua Retkikohdepankkia. Retkikohteista kerätään ajankohtaista tietoa, esimerkiksi miten kyseiseen kohteeseen pääsee, mitä sieltä löytyy ja mahdollisesti kuvia. Lopullisen Retkikohdepankin artikkelien kirjoittaminen ja kokoaminen ajoittuu toukokuulle 2022.

Interaktiivisen kartan tarkoituksena on edistää ja innostaa tutustumista Helsinkiin kartalta löytyvien retkipaikkasymbolien ja kirjoitettujen artikkelien (liite 4) sekä aktiviteettien kautta. Ideana on, että kartasta löytyy mielenkiintoisia ja näkemisen arvoisia luonto- ja ympäristöaiheisia retkikohteita ympäri Helsinkiä ja Helsingin saaristoa. Pohdittavana on myös mahdolliset maksulliset merelliset aktiviteetit, kuten esimerkiksi melonta ja SUP-lautailu. Tässä kohtaa tutkimusprosessia jouduin miettimään myös Helsingin luontokohteiden herkkyyttä ja eettisyyttä tutkijan näkökulmasta. Miten ryhmiä voi ohjata niin, etteivät herkäät luontokohteet rasitu ja, että ihmiset osaavat käyttäytyä jokaisenoikeuksien mukaan. Osa luonnonsuojelualueista mahdollistaa vapaan retkeilyn, mutta osassa liikkumista on rajoitettu eläinten ja kasvien suojelemiseksi.

Tiedonkeruussa ja analysointivaiheessa tarvitsen havainnoinnilla ja haastatteluilla keräämäni aineistoa. Toukokuussa pilotoidaan opinnäytetyöprojektissa syntynyttä työkalua. Lopputulos

sisältää myös Retkikohdepankki -materiaalin, joka on mahdollisesti tulossa digitaalisessa muodossa interaktiivisen kartan lisäksi. Lopuksi uusi interaktiivinen kartta jalkautetaan SATA-KOLKYT-hankkeen päättyessä ja kehittämistehtävät vakiinnutetaan osaksi tilaajan toimintaa.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tämä opinnäytetyö sisältää laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Tutkimustyössäni käyttämät tutkimusmenetelmät valikoituivat tutkimusongelman pohjalta. Kehittämistehtävän toteutusta varten lähestymistavaksi on valittu palvelumuotoilu, koska kehitän uuden työkalun tilaajan toiveiden mukaisesti. Palvelumuotoilu on ihmislähtöistä yhteiskehittämistä, johon palvelun tilaaja tai käyttäjä, tässä tapauksessa Helsingin kaupunki ja Helsingin nuorisopalvelut on otettava aktiivisesti mukaan. Palvelumuotoilu sisältää ennakoivaa suunnittelua, luovuutta ja visualisointia. Opinnäytetyön kehittämistehtävään valittiin asiakaskeskeinen näkökulma, jossa asiakkaat toiveet otetaan huomioon, mutta heidän osallistumisensa on pienimuotoisempaa kehitysvaiheessa. (Palvelumuotoilu Palo 2022.)

Kysely ja puolistrukturoitu teemahaastattelu auttoivat syventymään tutkimusaiheisiin ja nostamaan esille lähirekityksen tarpeita, luonnon merkityksen osallisuuden rakentumisessa sekä digitaalisten sovelluksien monipuolisuuden retkien suunnittelussa. Palvelumuotoilun mukaisesti vertaiskehittäminen ja havainnointi auttoivat minua tutustumaan Helsingistä löytyviin retkikohteisiin vielä paremmin ja löytämään uusia kohteita Retkikohdepankkia varten. Seuraavissa luvuissa 5.3, 5.4, 5.5 ja 5.6 käyn läpi tutkimustyössäni käytetyt eri tutkimusmenetelmät sekä niiden toteutustavat siinä järjestyksessä, miten niitä käytin tutkimusprosessin aikana.

5.3 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Valitsin opinnäytetyöni haastattelumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun. Puolistrukturoitu haastattelu sisältää strukturoimattomia ja strukturoituja piirteitä. Strukturoimattoman haastattelun muotoja ovat avoin- ja teemahaastattelu. Näissä haastattelun sisältö ja järjestys ovat joustavia. Strukturoidun haastattelun muotoja ovat kyselyt, tiukat kysymysjärjestykset tai samat kysymykset. Haastatteluprosessi on kuitenkin kaikille samanlainen (Kananen 2015, 143–144).

Teemahaastattelu on yksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen eniten käytetyistä aineistonkeruumenetelmistä. Tutkija kerää aineistoa tutkittavan kanssa vuorovaikutussuhteessa. (Ka-

nanen 2015, 142, 148.) Haastattelu sopii aineistonkeruumenetelmäksi, kun tutkitaan mielipiteitä, käyttäytymistä ja tutkimusalueita, joista ei vielä tiedetä kovin paljon. Haastattelut täydentävät ja varmistavat havainnoinnilla kerättyä aineistoa ja siitä esitettyä tulkintaa. Haastattelua pystyy käyttämään joustavana menetelmänä, jolloin tutkija voi olla tehdä samalla uusia kysymyksiä (mt., 143). Useimmiten laadullisessa tutkimuksessa ei voida etukäteen määrittellä haastateltavien määrää, mutta eräissä laadullisen tutkimuksen kirjoissa riittäväksi määräksi eli saturaatioksi on esitetty 12–15 haastateltavaa (mt., 146). Teemahaastattelu on kasattu erilaisten välittäjien teemojen ympärille. Haastattelut voidaan pitää joko yksilö- tai ryhmähaastatteluina (mt., 148). Valitsin teemahaastattelun muodoksi yksilöhaastattelun, koska vallitseva koronatilanne oli pahentunut ja haastattelut järjestettiin etäyhteydellä.

Aloitin haastattelukysymysten ja haastattelurungon suunnittelun tutustumalla ensin yleisesti haastatteluun menetelmänä. Kävin läpi aiemmilla opintojaksoilla esitetyt materiaalit sekä erilaiset tietolähteet haastatteluun liittyen. Totesin, että oleellista haastattelun suunnittelussa, kysymysten muodostamisessa ja haastateltavien valitsemisessa on se, että he aiheiden, ympäristökasvatuksen ja nuorisotyön asiantuntijoina vastaavat parhaalla mahdollisella tavalla esittämiini tutkimuskysymyksiin ja osana kehitystehtävän sisältöjä (Hyvärinen, Nikander & Ruusu-vuori 2017, 16–19).

Haastattelujen lopulliseksi otannaksi tuli yhteensä (N=12). Haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuun 2022 aikana. Heistä kaikki työskentelevät erilaisissa tehtävissä nuorisotyön ja ympäristökasvatuksen parissa. Haastateltavista yksi työskentelee korkeakouluyhteisössä, neljä nuorisotyöllisessä järjestössä ja kuusi toimii nuoriso-ohjaajan tehtävissä ja yksi työskentelee Helsingin kaupungilla muissa tehtävissä. Lähetin kaikille haastateltaville etukäteen luettavaksi opinnäytetyöstäni tutkimustiedotteen sekä haastattelukysymyspatteriston etukäteisvalmistautumista varten. Pidin haastattelut etäyhteydellä Microsoft Teams -alustan kautta, jossa käytin apuna transkriptiotyökalua. Pidin myös yhden puhelinhaastattelun. Haastattelun alussa kerroin haastateltaville, että haastattelut nauhoitetaan, mutta heidän nimiään, ja haastattelun sisältöjä tullaan käsittelemään niin, ettei heitä voida tunnistaa. Kerroin myös, että he voivat olla vastamatta kysymyksiini tai keskeyttää haastattelun. Haastattelulle oli varattu tunnin verran aikaa.

Puolistrukturoitu teemahaastattelu oli standardisoitu niin, että jokaiselle haastateltavalle esitettiin samat kysymykset (Kananen 2015, 144, 151). Haastatteluni sisälsivät myös avointa keskustelua teemahaastattelun tavoin. Kysymykset oli jaettu kuuden teeman alle; retkeily, retki-kohteet, ympäristö, ympäristökasvatus, osallisuus ja digiosallisuus. Hyödynsin haastateltavien

kanssa temaattista ajattelua. Tällä tavoin tein puolistrukturoidusta teemahaastattelusta mahdollisimman avoimen ja noudatin turvallisen tilan periaatteita. Haastattelun jälkeen kuuntelin haastattelut uudelleen ja litteroin niiden sisällöt. Tallensin haastattelut ja litteroinnit omalle muistikulleni salasanan taakse, anonymisoin tiedostojen nimet, jotta haasteltuja henkilöitä ei voi tunnistaa ja lopuksi tuhosin nauhoitteet.

5.4 Sähköinen kysely

Kysely on yksi kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen eniten käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä. Kyselytutkimuksissa on omat hyötynsä ja haittansa. Useimmiten hyötynä on, että kyselyistä saa laajan tutkimusaineiston. Haittapuoleksi on nostettu tiedon pinnallisuus ja sen arvioiminen, esimerkiksi miten hyvin kyseinen kysely on onnistunut tai miten vastaajat ovat suhtautuneet kyselytutkimukseen. Vastaavasti sähköinen kyselyn vahvuuksia ovat nopeus, vattomuus, valmiiksi muodostuvat kuviot ja palveluiden edullisuus. Kyselyt soveltuvat monien eri aiheiden ja ilmiöiden tutkimiseen. (Ojasalo ym. 2015, 121–122.) Kyselylomakkeiden haasteena ovat erinäisten kyselyiden räjähdysmäinen kasvu, pienentyneet vastausprosentit, aineiston edustavuus ja tulosten yleistettävyyt. Tällöin otantakehikko voi olla kovin pieni ja kattamaton (mt., 128–129). Kvalitatiivisilla menetelmillä saadaan usein perustavanlaatuisia, mutta ei yleistettäviä faktoja kyselyn tuottamasta sisällöstä, joten käytän kyselyn analyysissä myös apuna kvantitatiivista menetelmää.

Aloitin perehtymällä aiemmin tehtyihin kyselytutkimuksiin, käytettyihin aineistoihin ja aiheeseen liittyviin julkaisuihin. Kyselylomakkeen suunnittelu peilasi tutkimustyön tavoitteisiin siitä, että kysely selvittää lasten ja nuorten suhdetta luontoon, ympäristöön, ympäristökasvatukseen, lähiluontoon sekä suhdetta yhteiskuntaan osallisuuden ja digiosallisuuden näkökulmasta. Selvitin kyselyn avulla myös Helsingin lähiluontokohteita, retkeilyn edistämisen tukimuotoja, lasten ja nuorten ryhmien motivaatiota sekä osallisuuden vahvistamista lähiretkeilyn kautta.

Tein sähköisen kyselylomakkeen Google Forms -alustalla, koska totesin sen helpoimmaksi tavaksi lähteä toteuttamaan kyselyä suhteellisen nopealla aikataululla ja tehokkaasti. Sähköiset kyselyt ovat viime aikoina yleistyneet ja niiden toteuttamiseen on myös monia muita sovelluksia Google Formsin lisäksi, kuten Webropol, Digium ja Surveymonkey. (Ojasalo ym. 2015, 128.) Kiinnitin huomiota lomakkeen pituuteen ja ulkoasun selkeyteen. Päädyin rajaamaan noin

3–5 minuutin kestävä kysely. Testasin kyselylomaketta ensin työkollegoillani ja opiskelukaaveillani. Keräsin heiltä saadut palautteet ja paransin lomaketta saamieni kehitysehdotusten mukaisesti.

Kyselylomake lähetettiin sähköpostitse pääkaupunkiseudulla lasten ja nuorten kanssa retkeileville ympäristöohjaajille ja nuoriso-ohjaajille. Sähköposti sisälsi saatekirjeen ja linkin kyselylomakkeeseen. Kyselylomake sisälsi yhteensä 18 kysymystä, joista 9 oli monivalintakysymyksiä ja loput 9 yhden vastauksen kysymyksiä. Kyselyn kysymysvaihtoehdot oli tunnistettavissa symboleista □ = monivalinta- ja ○ = yksi vastaus. Käytin kyselyn vastausvaihtoehdoissa kolme eri asteikkoa; numeronasteikkoa 1–3, monivalinnoissa sana-asteikkoa sekä Likert-asteikkoa kahdessa kysymyksessä. Kysely sisälsi myös kaksi avointa kysymystä, jotka veivät vähän enemmän aikaa vastata. Sijoitin toisen niistä aivan kyselyn alkuun ja toisen kyselyn loppuun. Kysely sisälsi käsitteiden tarkennukset siitä, mitä tarkoitetaan ulkoisella ja sisäisellä motivaatiolla sekä mitä on taloudellinen, sosiaalinen tai ekologinen kestävyys. Lisäsin tarkennukset myös osallisuuden ja digiosallisuuden käsitteistä. Monivalintakysymykset olivat suljettuja kysymyksiä, jolloin vastaajien on helpompi vastata ja sain niistä enemmän tietoja analysoitavaksi. Kyselyyn vastattiin nimettömänä ja vastaukset käsiteltiin luottamuksellisesti. Henkilötietoja ei kerätty ja tuloksia esitetään ryhmätasolla niin, ettei yksittäisiä vastauksia pystytä tunnistamaan. Vastauksia pääsi tarkastelemaan vain opinnäytetyön tekijä. Lähetin sähköpostitse muistutusviestin kyselyyn vastaamisesta ja kyselyn lopulliseksi vastanneiden määräksi tuli yhteensä N=15.

5.5 Vertaiskehittäminen ja havainnointi

Benchmarking, myös vertailukehittämisenä tunnettu termi, tarkoittaa kehittämistyön menetelmää, jossa opitaan hyviltä esikuvilta niiden parhaista käytännöistä (Proakatemia 2019). Benchmarking on luonteeltaan prosessi, joka muodostuu eri vaiheista. Ensimmäiseksi tunnistetaan ja analysoidaan kehittämiskohde, joka pyritään määrittelemään ja ymmärtämään mahdollisimman tarkasti. Seuraavaksi etsitään kohde, jolta halutaan oppia parempia ja hyväksi havaittuja toimintatapoja. Tämän jälkeen verrataan ja etsitään tietoa. Tietoa paremmista toimintatavoista voidaan hankkia havainnoimalla, kuten esimerkiksi haastattelemalla, kyselyillä tai toimintaa tarkkailemalla. (Ojasalo ym. 2015.) Analyysivaiheessa on tärkeää löytää niitä tekijöitä, jotka muodostavat hyviä käytäntöjä. Saatuja tietoja voidaan soveltaa omaan toimintaan ja

sen kehittämiseen. On hyvä kiinnittää huomiota siihen, mistä kaikesta voi ja kannattaa ottaa opiksi ja miten tietoa voidaan soveltaa omaan toimintaan. (Ojasalo ym. 2015, 186.)

Benchmarkingin tarkoituksena ei ole kopioida suoraan toiselta, vaan soveltaa hyväksi havaittuja toimintatapoja omaan toimintaan. Arvioitavana on sekä oma kehittämistehtävä, että vertaisarvioinninkohde. (Kóbor-Laitinen & Lind 2021.) Aloitin kehittämistehtäväni vertaiskehittämällä jo retkeilyyn keksittyjä symboleja: millaisia symboleita on käytetty ja millaista värikoodausta niissä on käytetty. Aiemmin käytettyjä symboleita oli huomattavan iso määrä erilaisia. Palvelumuotoilun prosessin mukaisesti otin tilaajan toiveet huomioon symbolien suunnittelussa ja symbolien graafinen ilme tulee tilaajan toimesta. Hyödynsin työkaluina erilaisia lähteitä, kuten verkkosivuja ja -julkaisuja, kirjoja sekä sosiaalisen median sovellusta, Instagramia. Poimin niistä kehittämistehtäväni parhaiten sopivia symboliesimerkkejä, kuten virkistysalueet, nähtävyydet, luonnonsuojelualueet, yhdenvertaista palvelua kaikille -merkki ja muut luontoon liittyvät symbolit.

Tutkin myös Papunetin kuvapankkia ja Kuvakom-mobiilisovellusta. Papunetin tehtävänä on antaa tietoa, apua ja materiaaleja ihmisille, jotka eivät kommunikoi puhumalla tai puheen ymmärtäminen on vaikeaa. Materiaaleja voivat hyödyntää heidän läheisensä ja alan ammattilaiset (Papunet 2022.) Kuvakom-sovellus on helppokäyttöinen kuvakommunikaatioon perustuva mobiilisovellus, joka syntyi KUVAKO-hankkeen toimesta. (Kuvako-hanke 2020.) Lopulliseksi kehittämistehtävän symboleiksi valikoitui nähtävyydet, tulenteko ja grillipaikat, kalastuspaikat, saaret ja vesiurheilumahdollisuudet, retkikohteet, myös esteettömät sellaiset sekä Ympäristötoiminnan paikat. Toukokuun 2022 aikana interaktiivisen karttapalvelun nimi brändätään uudelleen.

Havainnoinnissa eli observoinnissa on kyse aineistonhankintamenetelmästä, jonka avulla saadaan tietoa jostakin tutkittavasta ilmiöstä. Havainnoinnissa kiinnitetään huomiota, miten tutkittavia asioita käytetään ja miten ihmiset käyttäytyvät luonnollisissa ympäristöissä. (Ojasalo ym. 2015, 114). Havainnointia on myös mahdollista käyttää silloin, kun kehittämiskohteena ovat esineet, kuvat ja ympäristö. Havainnoinnin tavoitteet ja tarkkuus on määriteltävä jo ennen havainnoinnin aloittamista (mt., 114–115.) Havainnointia tulee tehdä mahdollisimman järjestelmällisesti, esimerkiksi käyttämällä tiedonkeruun työkaluja, kuten päiväkirjamenetelmää. Tekninen havainnointi, kuten esimerkiksi valokuvaaminen ja videotallenteet ovat varmimpia tapoja tehdä havainnointia, koska tällöin tutkimuksen kohteena oleva tutkimusilmiö saadaan tallen-

nettua kokonaisuudessaan. Tällöin dokumentoituun aineistoon voidaan palata jälkikäteen (Kananen 2015, 135). Havainnointia tehdään mahdollisimman autenttisesti ja kokonaisvaltaisesti. Havainnointia on hyvä dokumentoiva jatkuvasti, jotta saatu aineisto täyttää tieteelliset vaatimukset (mt., 139).

Tässä opinnäytetyössä käytin havainnointia kehittämistehtävieni tukena. Havainnoin vapaa-ajan retkilläni eri puolilla Helsinkiä. Näitä havainnoinnin kohteita olivat muun muassa Lauttasaari, Mustikkamaa, Rastila, Seurasaaari, Sipoonkorpi ja Uutela. Tutkin havainnoimalla ihmisten käyttäytymistä valituissa retkikohteissa ja sitä, millaisia asioita he siellä tekivät, millaisia opasteita tai opastetauluja sieltä löytyy sekä valokuvasin näitä retkikohteita. Usein havainnointiin tarvitaan lupa ja organisaation johdon hyväksyntä aineiston keräämistä varten, mutta tätä opinnäytetyötä varten tein havainnointia julkisella paikalla, jolloin lupaa ei tarvitse olla, mutta noudatin kuitenkin toiminnassani hyviä tapoja ja lakia. (Ojasalo ym. 2015, 115.) Välillä havainnoinnin haasteeksi saattoi koitua huono keli, jolloin harva ihminen lähti näihin valittuihin luontokohteisiin, mikä vaikutti siihen, että havainnoinnin kohteeksi muodostuivat vain retkikohteessa sijaitsevat fyysiset opasteet ja kyltit sekä muut mahdolliset rakennelmat.

Havainnointi jaetaan kahden eri havainnoijan roolin mukaan: ulkopuoliseen tarkkailijaan ja aktiiviseen osallistujaan. Minun roolini oli ulkopuolinen tarkkailija ja sovelsin retkikohteissa strukturoimatonta havainnointia sekä piilohavainnointia. (Kananen 2015, 137; Ojasalo ym. 2015, 116.) Strukturoimaton havainnointi on narratiivista kirjaamista, joka on yksi havainnoinnin muistiinkirjaamistavoista (Kananen 2015, 138). Narratiivisessa kirjaamisessa kirjataan tapahtumasta ylös kaikki mahdollinen. Kirjaamistulokset vaihtelevat havainnoijien perusteella, sillä kaikki havainnoivat eri asioita. Havainnointia sovelletaan itsenäisesti tai haastattelun ja kyselyn tueksi. Käytin menetelmää hyödyksi siten, että havainnointi täydensi haastatteluista ja kyselystä saatua aineistoa.

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Opinnäytetyön analyysivaiheessa on käytetty avuksi laadullista sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on koota tutkimusaineistosta tarkka sanallinen kuvaus. Valitsin opinnäytetyöhöni aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Induktiivisen päättelyn seurauksena tutkimusaineistosta voi erottaa käsitteitä, jotka vastaavat tutkittuun ilmiöön ja tutkimuskysymyksiin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa on kolme vaihetta, jotka ovat aineiston pelkistämisen, ryhmittely ja luokkien muodostamisen. (Pernaa 2011.)

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmät ovat päällisin puolin kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä, mutta valitsin sähköisen kyselyn aineiston tueksi, joka on yksi käytetyimmistä kvantitatiivisen tutkimuksen tutkimusmenetelmistä. Aineiston kerääminen ja analysointi linkittyvät toisiinsa, mutta vain analyysin avulla saadaan selvitettyä, tarvitaanko aineistoa lisää ja minkälaista tietoa vielä tarvitaan. Jos olisi kysymyksessä olisi puhtaasti pelkkä laadullinen tutkimus niin aineistonkeruu ja analysointi tapahtuisivat samanaikaisesti. Laadullisen tutkimuksen päätavoitteena on, että tutkittava aineisto ohjaa tutkimusta ja tutkimusotteen piirteiksi kuuluvat jatkuva reflektointi ja sykliisyys. Näiden avulla tutkija voi vastata tutkimuksen validiteetti- ja reliabiliteetikysymyksiin. (Kananen 2015, 138–139.)

Keräsin aineistoa havainnoinnin, vertaiskehittämisen, puolistrukturoidun teemahaastattelun ja sähköisen kyselyn keinoin. Aineiston keruun jälkeen siirsin vertaiskehittämisestä saadut tiedot erilliseen Word-tiedostoon sekä havainnoinnit kirjasin omaan Word-tiedostoon ja Post it-lapuille. Aineiston analyysia terävöitti tutkimuskysymykseni ja omat muistiinpanoni edellisiltä opintojaksoilta. Koostin myös puolistrukturoidun teemahaastattelun aiheen teemojen ympärille kysymysteni valossa. Haastattelurungon kysymykset syntyivät teemojen avulla ja käytin apunani temaattista ajattelua. Keräämäni tutkimusaineisto on suhteellisen pieni, joten en kokenut tarpeelliseksi analysoida havaintojani Excel-taulukon avulla. Käytin aineiston analyysissä avuksi värikoodaamista ja teemojen luokittelua fyysisesti paperille sekä miellekarttojen piirteilyn muodossa. Tekstissä keskityn erityisesti sähköisen kyselyn ja puolistrukturoidun teemahaastattelun tuloksiin. Sivuaänenä toimivat havainnointi, benchmarking ja omat huomioni tuloksista.

6.1 Menetelmistä käytäntöön

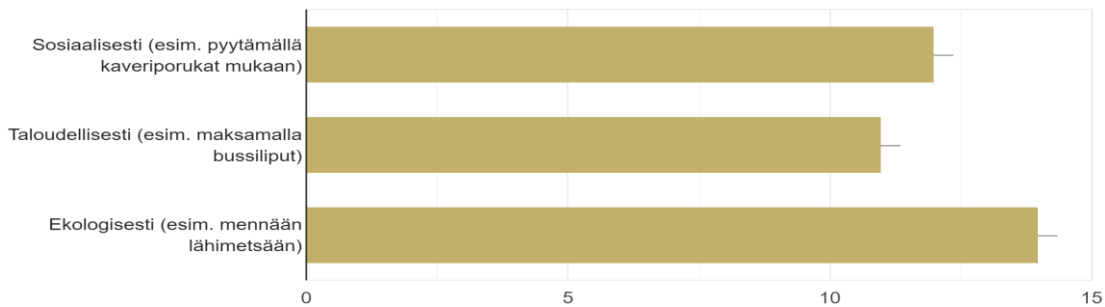
Vertaiskehittämisen ja havainnoinnin avulla tutustuin Helsingistä löytyviin retkikohteisiin vielä paremmin ja löysin uusia mielenkiintoisia retkikohteita Retkikohdepankki -materiaalia varten. Retkikohdepankin sisällysluettelo sisältää 65 retkikohdetta ja vinkkiä (liite 3). Benchmarkingin avulla muodostui seitsemän symbolia. Benchmarkingin ja palvelumuotoilun pohjalta syntyneet symboliehdotukset esitetään tilaajalle erillisessä yhteispalaverissa. Symbolien graafinen ilme toteutetaan Helsingin kaupungin puolelta. Havainnoinnista kerätyt tiedot tallennetaan erilliseen Word-tiedostoon ja se lähetetään tilaajalle.

6.2 Lähiretkeilyn tarpeet ja mahdollisuudet osallisuuden rakentumisessa

Toteutin keväällä 2022 sähköisen Google Forms-kyselyn. Sähköiseen kyselyyn vastasi (N=15) tutkimuksen kohteena olevaa henkilöä. Määrä ei ole tilastollisesti merkittävä tai yleistettävissä, mutta saaduista vastauksista saa jo melko hyvän kuvan ja ne vastasivat erinomaisesti tutkimuskysymyksiini. Tulosten pohjalta tein analysointia tarkastelemalla yhteneväisyyksiä sekä jaoin vastaukset kahteen eri kategoriaan. Kattegoria 1: kehittämistehtävään kuuluva sisältö ja kattegoria 2: opinnäytetyöhön kuuluva sisältö. Kyselyn tulokset koostin erilliseen Word-tekstitiedostoon tulkintaa ja analyysia varten. Kyselyyn vastanneiden vastausprosentti oli huomattavasti pienempi mitä olin alun perin arvioinut.

Kuten jo aiemmin mainitsin, kyselyn tulokset nostivat esille tarpeita lähiretkeilyn suhteen. Ne korostivat luonnon merkitystä osallisuuden rakentumisessa sekä digitaalisten välineiden monipuolisia mahdollisuuksia erityisesti retkien suunnittelussa. Näiden perusteella lähdin analysoimaan esille nousseita tuloksia. Lomakkeella kerättiin laadullista aineistoa, mutta käytin analyysissa apuna myös määrällistä jäsentelyä. Tähän kappaleeseen on poimittu tarkastelun kohteeksi neljän eri kysymyksen tulokset. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni: Miten lasten ja nuorten mahdollisuuksia lähteä retkelle tuetaan Helsingissä? selvitin tuen eri muotoja ja miten ne toteutuvat käytännössä. Kysymyksessä 9 sai valita 1–3 vastausvaihtoa, jonka takia vastausprosentit ovat suuria.

□ 9. Miten tuette lasten ja nuorten mahdollisuuksia lähteä retkelle? Valitse seuraavista 1-3.
15 vastausta

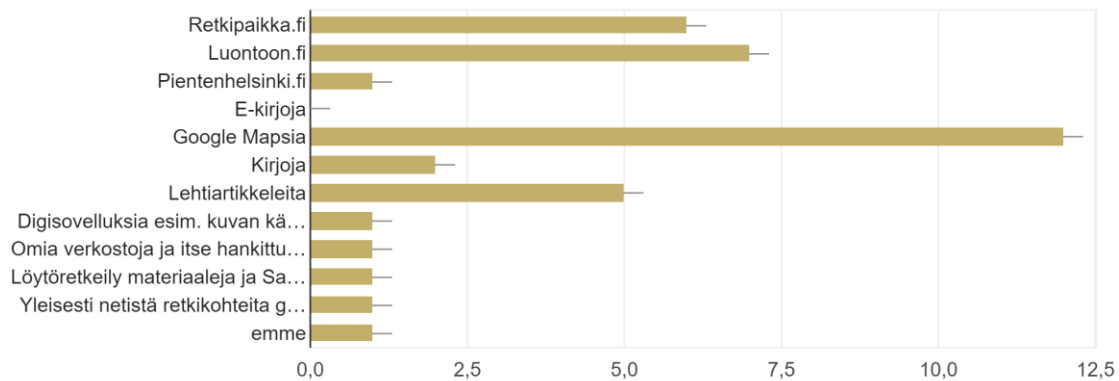
Kaavio 1: Lasten ja nuorten retkeilymahdollisuuksien tukeminen.

Kyselyyn vastanneista noin 93 % suosii ekologisesta tuen muotoa, toiseksi eniten 80 % sosiaalista ja kolmanneksi noin 73 % taloudellista tukea. Ekologisesta näkökulmasta katsottuna kyselyn vastaajien vastauksissa kysymyksiin 8 (liite 1) ja 9 (kaavio 1) korostuu se, että eniten suositaan retkikohteita, joihin pääsee helposti kävellen tai julkisilla kulkuvälineillä. Sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna kysymysten 9 (kaavio 1), 13 ja 17 (liite 1) kohdalla huomioidaan se, että lasten ja nuorten kanssa tehdään asioita yhdessä, kuten esimerkiksi toteutetaan nuorten toivomia asioita, tehdään erilaisia ryhmäyttäviä ympäristökasvatus- tai luontoharjoitteita sekä hyödynnetään valmiita ohjelmapaketteja. Retkille lähtevien ryhmien osallistujamäärää saattoi kasvattaa kaveriporukoiden kutsuminen (kaavio 1.) Näiden lisäksi taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltaessa esille nousee retkikohteen edullisuus, eli esimerkiksi lähimetsään meneminen tai muu ilmainen tekeminen sekä julkisen liikenteen matkalippujen kustantaminen.

Tutkimuskysymyksellä: Millaisia digitaalisia välineitä, sovelluksia tai palveluja hyödynnetään retkillä? halusin selvittää mahdollisia työkaluja retkikohteisiin tutustumiseen, retkien suunnitteluun ja retken aikana toteutettavien harjoitteiden digitaalisuutta. Kyselyn ja haastatteluiden tulosten perusteella digitaalisia välineitä hyödynnetään mahdollisimman vähän luonnossa, mutta niiden suunnittelussa huomattavasti enemmän. Kuten kaavion 2 tuloksista voidaan todeta, eniten hyödynnetään tunnettuja palveluita, kuten Google Mapsia, Retkipaikka.fi ja Luontoon.fi -verkkosivuja sekä lehtiartikkeleita.

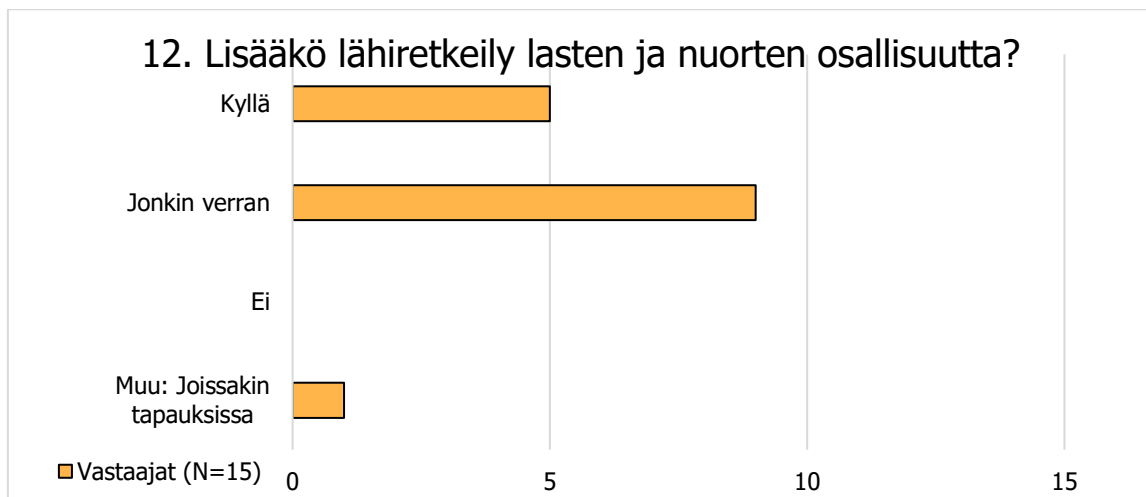
□ 16. Hyödynnättekö retkillä digitaalisia välineitä, sovelluksia tai palveluja?

15 vastausta

Kaavio 2: Digitaaliset välineet, sovellukset ja palvelut.

Tutkimuskysymyksellä: Lisääkö lähiretkeily lasten ja nuorten osallisuutta? halusin selvittää miten lasten ja nuorten monimuotoinen osallisuus toteutuu lähiretkeilyn kautta, millainen motivaatio lapsilla ja nuorilla on lähteä retkelle ja miten saada lapset ja nuoret osallistumaan retkille (liite 1). Kyselyn tulosten perusteella 60 % vastaajista on sitä mieltä, että lähiretkeily lisää jonkin verran lasten ja nuorten osallisuutta. Vastaavasti noin 7 % on sitä mieltä, että lähiretkeily lisää osallisuutta joissain tapauksissa, mikäli ryhmä on vastaanottavainen (kaavio 3). Tuloksen perusteella voidaan todeta, että lähiretkeily lisää kiitettävästi osallisuutta. Osallisuus näkyy retkillä yhdessä tekemisenä, vaikutusmahdollisuuksina sekä toiminnallisina menetelminä. Retkien avulla rakennetaan osallisuutta ja osallisuuden tunnetta, mutta nämä keinot näkyvät enemmän haastatteluista saaduista vastauksissa (Muukkonen, 39).

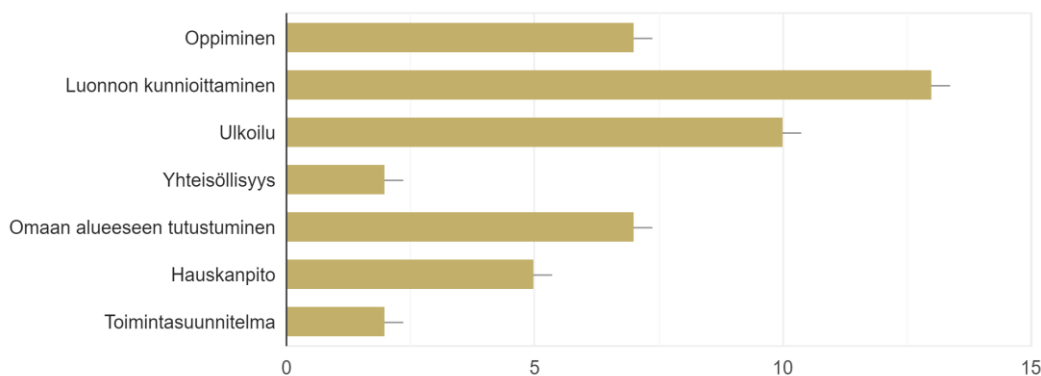
Kaavio 3: Lisääkö lähiretkeily lasten ja nuorten osallisuutta.

Kyselyn tulosten (liite 1) perusteella 80 % kyselyn vastaajista oli sitä mieltä, että motivaatio on keskitasoista. Keskitasoisella viitataan tässä kohtaa siihen, että se ei ole korkea eikä matala, vaan jotain siltä väliltä. Kyselyn tuloksia (liite 1) analysoidessa huomaan, että lasten ja nuorten motivaatio näkyy ympäristöohjaajille sekä ulkoisena että sisäisenä motivaationa ja riippuu pitkälti siitä, miksi ulkoilemaan lähdetään.

Halusin nostaa kyselyn tulosten neljänneksi tarkastelukohteeksi luontoon lähtemisen syyt. Alla olevasta kaaviosta (kaavio 4) voidaan todeta, että kyselyyn vastanneista ympäristö- ja nuorisotyön parissa työskentelevistä ammattilaisista lähes kaikki noin 88 % kokevat luonnon kunnioittamisen tärkeimmäksi syyksi viedä lapset ja nuoret luontoon. Toiseksi tärkeimmäksi vastaajat nostivat ulkoilun noin 67 % ja kolmanneksi tärkeimmäksi noin 47 % omaan alueeseen tutustumisen ja oppimisen. Kyselyn tulosten perusteella voidaan todeta, että luontoon lähtemisen syyt ovat monipuolisia, yksilöllisiä ja niissä painottuu erityisesti sosiaaliset ja fyysiset tekijät. Lisäksi kaaviosta näkee vapaa-aikaan ja työhön liittyvät konkreettiset asiat, kuten ulkoilemisen ja toimintasuunnitelmien noudattamisen.

□ 3. Mitkä ovat 3 tärkeintä syytä, miksi viette lapset ja nuoret luontoon?

15 vastausta

Kaavio 4: Kolme tärkeintä syytä, miksi viette lapset ja nuoret luontoon.

6.3 Tutki liikkumalla, opi havainnoimalla ja vahvista osallisuutta

Haastattelupyyntöihin vastasi yhteensä (N=13) henkilöä, mutta haastateltavien lopulliseksi otannaksi tuli (N=12). Puolistrukturoidun haastattelun kulkua ohjasi 5 teemahaastatteluosuutta, joista jokaisen alle kuului tarkentavia kysymyksiä. Nämä teemat löydät kappaleesta 5.4 Puolistrukturoitu haastattelu Lähdin toteuttamaan haastattelumateriaalien analysointia tarkastelemalla ja purkamalla haastatteluista saadun materiaalin sisältöä yhteismitallistamalla eli litteroimalla haastattelut ja tekemällä muita yleisiä huomioita tallenteista. Yhteismitallistaminen tarkoittaa aineistojen saattamista yhteen valittuun muotoon, esimerkiksi tekstimuotoon. (Kananen 2015, 161–162.) Litteroin haastattelut propositiotasolla, jolloin kirjasin vain havaintojen ydin-sanoman. Siirryin litteroinnin jälkeen kaikkien haastatteluiden läpi käymiseen ja omien tulkin-tojen muodostamiseen.

Tiedon jäsentelyn apuna käytin tutkimusprosessin alussa esittämiä tutkimuskysymyksiäni. Jaottelin materiaalin yleisiin huomioihin, teemoittelin ja pelkistin haastatteluiden sisältöjä eli redusoin turhat toistot. Koodasin litteroidut haastattelut vielä eri väreillä teemojen hahmottamiseksi. Näiden perusteella lähdin analysoimaan esille nousseita tuloksia. Haastatteluista esiin nostetut sitaatit on nimetty H1, H2 ja H3 ja niin edelleen, ettei haastateltavia tunnista. Haastateltavien anonymisointi ei perustu haastattelujärjestykseen ja haastateltavien toteamukset, vaan nämä molemmat ovat satunnaisessa järjestyksessä.

Teemoittelin ja luokittelin haastattelun kysymykset seuraavien teemojen alle retkeily, ympäristökasvatus ja osallisuus. Nostin alateemoiksi muun muassa retkikohteet, luontokasvatuksen, luontosuhteen ja digiosallisuuden. Ryhmittelin eli klusteroin yläkäsitteiden alle vielä seuraavia haastatteluissa esille nousseita käsitteitä:

Taulukko 3: Haastatteluissa esille nousseet käsitteet 2022.

Yläkäsite: ympäristökasvatus	Yläkäsite: retkeily	Yläkäsite: osallisuus
ympäristötietoisuus	luonto	yhteenkuuluvuus
voimaantuminen	luontosuhde	yhteisö, yhteisöllisyys, paikallisyhteisö
havahtuminen	kokemuksellisuus	osallistuminen, osallisuudentunne

luonnonuskova	elämys	motivaatio
esteettinen kauneuden kokemus, aistillinen kauneuden kokemus, hyvinvointivaikutukset, hyvinvointi	oivallus	tunneside

Palataan tutkimuskysymyksiin: Miten lasten ja nuorten mahdollisuuksia lähteä retkelle tuetaan Helsingissä? Haastattelujen pohjalta voidaan sanoa, että parhaimpia keinoja retkeilymahdollisuuksien tukemiseen ovat ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät, kuten jo kyselyssäkin todettiin. Kulkuvälineen merkitys nousi esille monessakin haastattelussa, että mennäänkö jalan, pyöräillen vaiko metrolla. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että Helsingissä on melko helppo liikkua lähiluontokohteisiin. Poikkeuksena Sipoonkorpi, jonne mennään autolla, koska julkisilla kulkuvälineillä sinne ei pääse helposti. Vesistöissä liikutaan veneiden ja kanoottien avulla. Yksi haastateltava kertoi, että saattaa matkustaa retkikohteeseen jopa lentokoneella. Sosiaalisia tekijöitä olivat kaverit, muut retkeilijät, lemmikkieläimet, perheenjäsenet, mutta esille nousi myös yksinäisyys ja yksinäisyyden tunne sekä puuttuvat ihmissuhteet, jotka saattavat heikentää retkelle lähtemistä. Tämä on tuloksena kiinnostava, sillä yksinäisyys on voisi olla yksi tekijä, jota voimme edistää tulevalla karttapalvelulla. Nimittäin vuoden 2021 lopussa The Scientific Reports -verkkolehdeissä julkaistiin tutkimus, jonka mukaan kaupungissa koettu kontakti luontoon voisi vähentää yksinäisyyden tunnetta. (Nature.com 2021.)

Tutkimuskysymykseen: Millaisia digitaalisia välineitä, sovelluksia tai palveluja hyödynnetään retkillä? nousi esille monia hyväksi koettuja digitaalisia välineitä, sovelluksia ja palveluita erityisesti retkien suunnittelussa. Osa näistä on samoja kuin, mitä kyselyssä jo aiemmin nousi esille. En ole kuitenkaan täysin varma onko sähköiseen kyselyyn vastanneissa ja haastateltavissa samoja henkilöitä, sillä kysely toteutettiin anonymisti. Kohderyhmänä haastateltavat olivat myös nuorisotyön ja ympäristökasvatuksen parissa toimivia ammattilaisia. Haastateltavat hyödynsivät monelle tuttua tapaa, sillä he Googlettivat tarvittavia asioita. Muita sovelluksia olivat erilaiset karttasovellukset, Google Maps, Instagram sekä muut sivustot, kuten Retkipaikka.fi, Citynature.eu ja erilaiset luonto- ja retkeilyblogit. Yhtenä digivälineenä havaittiin myös erilaiset luontoon liittyvät tv-ohjelmat. Haastateltavat olivat täysin samaa mieltä siitä, että

mitä vähemmän digitaalisia välineitä, puhelinta ja kameraa lukuun ottamatta, sitä enemmän luontokokemuksesta tai retkestä saa irti.

Digiosallisuuden näkökulmasta esille nostettiin valokuvaaminen, kansalaishavainnointi sekä vaihtelevia argumentteja E-kirjoista ja luontopodcasteista. Osa haastateltavista tukeutuisi enemmän perinteiseen kovakantiseen kirjaan kuin E-kirjaan, ja osa haastateltavista oli sitä mieltä, että E-kirjoihin ja podcasteihin voi keskittyä paremmin, vaikka työmatkalla. Ympäristökasvatuksen kontekstissa hyväksi havaittuja digiapuvälineitä olivat QR-koodit sekä Seppo.io -pelillisyyssalusta. H8 toi esille, esimerkiksi World Wide Fund For Naturen (WWF) tuottamat yhteistoiminnalliset pelit. Haastatteluaineiston pohjalta huomasi, että haastateltavat ovat huomanneet Helsingin kaupungin -verkkosivujen uudistustyön alkamisen. Päivityksen myötä verkkosivujen yhteyteen lisätään Helsingin kaupungin luontosivut. Haastatteluissa korostui myös se, että Helsingin kaupungin ja oppilaitosten uusissa strategioissa ja tavoitteissa vahvistetaan ympäristökasvatuksen merkitystä huomattavasti enemmän kuin aiemmin.

Tutkimuskysymykseen lisääkö lähiretkeily lasten ja nuorten osallisuutta? Lähes kolme neljäosaa haastateltavista totesi, että ryhmän tai yksilön yhteenkuuluvuudella, yhteisöllisyyden merkityksellä sekä omilla teoilla on vaikutusta omaan osallisuuden kokemiseen. Haastateltavat määrittelivät, että osallisuuden kokemuksen ja osallisuudentunteen yksilölliseksi tekijäksi. Osallisuuden vahvistamista ja kokemusta kasvatti, esimerkiksi erityistarpeiden huomioiminen. Lisäksi kielitaitoon liittyvät asiat ja liikuntarajoitteiden huomioiminen, mutta osallisuutta vähensi tai jopa haittasi huono ryhmädynamiikka ja keskittymisvaikeudet. Näiden lisäksi retkeilyn onnistumista ja suosiota tukivat toiminnallisuus, kuten erilaiset menetelmät, esimerkiksi leikit, pelit, kilpailut ja muut luonnossa tehtävät harjoitteet.

”Harjoitteet ovat osallistavia että, nuoret pystyy tavallaan omien edellytystensä mukaan tekemään niitä aika helposti – Ne mahdollistaa kaikenlaista oivaltamista ja niitä on tosi kiva myös kuulla niitä nuorten kokemuksia, oivalluksia niistä ja myös me tosiaan kerätään palautetta” (H5).

Osa haastateltavista mainitsi myös luonnon havainnoinnin sekä tutkimuksellisten havaintojen tekemisen, kuten kevätseurannan. Luontosuhteen vahvistuminen korostui myös luonnossa tehtävien harjoitusten, onnistumisien ja oppimiskokemusten kautta. Nämä toiminnalliset keinot lisäävät opeteltavaan asiaan hauskuutta, jopa edistävät ryhmäytymistä sekä ongelmanratkaisutaitoja. (Gilbertson, Bates, McLaughlin & Ewert 2006, 110–111.) H5 tuo esiin myös palautteenannon merkityksen osana osallisuuden toteutumista, mikä on yksi keino lisätä osallistumisen ja osallisuuden kokemuksen tunnetta niin lapsen kuin nuorenkin kanssa. Palautteenanto ja

kyselyt toimivat hyvinä työkaluina, joiden avulla voidaan kuunnella lasten ja nuorten toiveita, vastata epäkohtiin ja kehittää toimintaa sekä huomioida ongelmakohtia. (Gilbertson ym. 2006, 119–120.)

”-- Ollaan kerätty joka luokalta palautetta, jotta jokainen saa mahdollisuuden, jokainen oppilas ja opettaja osallistunut. Tottakai sitten niitten palautteiden mukaan myös kehitetään meidän toimintaa ja nähdään sieltä, että mitkä on ollut suosittuja ja kiinnostavia juttuja, mitkä sitten vähemmän” (H5).

Eräs haastateltavani kertoo, että entisen Ruutikyselyn, nykyisen Nuorten oma budjetin kautta nousi muutamia vuosia sitten esille termi nimeltä luontoohetkeily. Siinä on ajatuksena, että mennään lähiluontoon ja tehdään siellä asioita, jotka tavallaan maadoittavat sinut osaksi luontoa ja koet samalla olosi rentoutuneeksi. Ideana on, että niin voi tehdä, vaikka keskellä koulupäivää, iltapäivällä tai jos on kiireinen aikataulu niin voi ”hetkeillä luonnossa” sen verran kuin itsellä on aikaa (H1). Tähän perään esitän kaaviossa 5 haastateltavien esittämät tekijät, jotka motivoivat osallistumista.

Kaavio 5: Tekijät, jotka motivoivat osallistumaan.

Kysyin haastateltavilta, myös aikuisten näkökulmaa lasten ja nuorten osallisuuden tukemisessa. H7 korosti, ettei pidä lähteä kauhistelevaan keskusteluun siitä, miten jotkut lapset ja nuoret eivät koe olevansa osana yhteiskuntaa ja syrjäytyvät (ns. kauhupuhe, liioittelu), vaan:

”Huomioida myös semmoiset lapset ja nuoret, jolla ei oo ehkä sitä oman perheen antamaa tukea, joka voi mahdollistaa sen osallisuuden, terveen osallisuuden kokemuksen, miten sä oot jossain tai miten sä pystyt löytämään paikkas täs maailmassa ja vaikuttaa sua itseäs koskeviin asioihin niin ehkä just tavallaan puhutaan tai puhuttais vielä enemmän niistä keinoista ja ratkaisuista, mitä voidaan tehdä” (H7).

Tutkimuskysymys: Millaisia tarpeita koetaan lähiretkeilyn suhteen? Haastateltavien vastauksissa korostui erityisesti julkisten kulkuneuvojen tärkeys ja niiden kulkureittien mahdollisuudet Helsingin alueella. Jos kulkuyhteyttä ei ole niin harvemmin lähdetään tiettyihin retkikohteisiin, ellei omista tai vuokraa autoa. Näiden lisäksi toivottiin konkreettisia ohjeita, miten päästä retkikohteeseen sekä uusia vinkkejä, miten tutustua Helsingin lähiretkikohteisiin. Yhtenä tarpeena koettiin myös reitteihin ja opasteisiin panostaminen, erityisesti luonnonsuojelualueilla, jotta retkeilijät osaisivat liikkuvat näillä alueilla vastuullisesti ja luontoa kunnioittavasti.

Aineiston tulosten perusteella lähiretkeilyn tukemiseen ja mahdollistamiseen tarvitaan henkilöresursseja, suunnittelutyökaluja, tarpeeksi työaikaa retkitoiminnan suunnitteluun, sen toteuttamiseen ja markkinointiin sekä taloudellista tukea. Lähiretket olisivat helposti suunniteltavissa ja toteutettavissa, kunhan aikaa löytyisi muun toiminnan ohella. Lisäksi retkien ohjaajilla olisi retkeilyyn sopivat varusteet sekä riittävät retkeilyvälineet. Wempaimiston retkeilyvälineisiin voisi lisätä lasten lumikenkiä ja ohjaajille tarvittavia lainavarusteita. Lisäksi koetaan, että lähi-kohteiden opastetauluja tulee tehdä selkeämmiksi, kaivataan parempia runkolinjoja ja laajennettua muuta julkisten kulkuvälineiden verkostoa, jotta päästäisiin retkikohteisiin. Enemmän informaatiota eri mahdollisuuksista ja toimintavinkeistä. Pohdinnassa on myös, että voisiko toimintasuunnitelmaan sisällyttää automaattisesti retkiä. Yhtenä huomiona esitettiin nuotiopaikkojen vähäisyys ja se, että voisiko niitä kartoittaa. Toivottiin myös apua hyvien retki-
paikkojen etsimiseen, yhteistyötä eri tahojen kanssa sekä sitä, että lapsia ja nuoria osallistuisi enemmän toimintaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Alkuperäisistä hypoteeseistani poiketen koronapandemia on sähköisen kyselyn tulosten perusteella vähentänyt retkien määrää. Muut tekemäni hypoteesit osuivat kuitenkin oikeaan, sillä kyselyn tulokset huomioivat lasten ja nuorten motivaation oleva ulkoista ja sisäistä, mutta tilanneriippuvaista. Kolmantena hypoteesinä esitin, että lähiretkeily vahvistaa luontosuhdetta ja osallisuudentunnetta, mikä näkyy haastateltavien vastauksissa erinomaisesti.

Ensimmäisenä johtopäätöksenä esitän, että haastatteluiden perusteella voidaan sanoa, että Helsingin kaupungin ja oppilaitosten uusissa strategioissa ja tavoitteissa vahvistetaan ympäristökasvatuksen merkitystä. Ympäristökasvatus on tullut lähtökohdaksi kaikkeen, kun halutaan tarjota lapsille elämyksiä luonnossa. Arvostus luontoa kohtaan pitää löytyä jokaisesta itsestään niin lapsesta, nuoresta kuin aikuisesta. H9 mukaan Helsingin kaupungin strategiassa määritellään, että Helsinkiin perustetaan viisi uutta luonnonsuojelualuetta vuodessa. Kaupunki on myös tuottanut uuden luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmaa nimeltä Rikas ja rakas Helsingin luonto. Lasten ja nuorten retkeilymahdollisuuksia edistetään lukuisilla materiaaleilla ja toiminnallisilla menetelmillä.

Toisena johtopäätöksenä esitän, että retkien ohjaajat haluavat käyttää mahdollisimman vähän digitaalisia apuvälineitä, mutta retkien suunnittelussa niitä käytetään huomattavasti enemmän. Kaiken kaikkiaan digitaalisia palveluita ja välineitä on aivan valtavasti, ja niitä jatkuvasti lisää. Kansallisella tasolla katsottuna yksi nuorisotyön painopisteistä on digitaalinen nuorisotyö (VANUPO 2020, 36). Digitaalinen nuorisotyö laajenee ja kasvaa vauhdilla. Digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödynnetään entistä enemmän nuorisotyössä ja -toiminnassa, esimerkiksi Discordin, Instagramin ja Tik Tokin avulla. (Verke 2021.) Erilaiset lajiharrastajat, esimerkiksi lintubongarit tai sienistä kiinnostuneet retkeilijät saattavat käyttää monenlaisia sovelluksia apuvälineinä. Lisäksi kansalaisia innostetaan kansalaishavainnointien tekemiseen erilaisista eläimistä, linnuista, kasveista ja ötököistä.

Karttapalvelun kehittäminen on pistänyt pohtimaan, että minne ihmisiä voi oikeastaan viedä isoissa määrin, sillä tietyt luontokohteet ovat kovin sensitiivisiä ja luontokatoa tapahtuu jatkuvasti lajien ja elinympäristöjen katoamisella. Tästä erinomaisena case-esimerkkinä Vanhankaupungin ja Viikin luonnonsuojelualueella pesivät merikotkat ovat joutuneet siirtämään pesänsä aiempina vuosina pidetystä paikasta, koska ihmiset menevät liian lähellä. Merikot-

kien pesimistä on myös häiritty droneilla eli kauko-ohjattavilla lentävillä koptereilla. Ihmisten kiinnostus luontoa kohtaan on kasvanut, mutta samanaikaisesti tarvitaan ymmärrystä ja kunnioitusta luontoa kohtaan.

”Semmoinen luontosuhteen luominen auttaa nuorta ymmärtämään luonnon merkitystä ja, jos me halutaan niin kuin säilyttää hienoja luontokohteita ja tuoda esiin luontoarvoja niin, nuorella täytyy olla jonkinlainen suhde siihen luontoon ja se pitää niin kuin luoda. Se ei välttämättä synny itsestään, että siihen pitää rohkaista ja kannustaa” (H3).

Karttasovellus mahdollistaa uusien paikkojen tutkimisen ja tutustumisen, mutta maalaisjärkeä ei voi kuitenkaan heittää narikkaan. Kolmantena päätelmänä esitän, että lasten ja nuorten ryhmien kanssa toimivien päätavoitteena on luontosuhteen vahvistaminen ja luontokokemusten mahdollistaminen. Retkeily lisää osallisuutta autenttisen onnistumisen elämyksen kautta. Ympäristökasvatuksen kontekstissa.

”Ympäristökasvatusta voi olla -- kaikessa mitä me tehdään. Ympäristökasvatus on niin kuin takana kantavana ajatuksena ja soisi tosi paljon, että kouluissa ja monessa muussa paikassa ajateltaisiin, että se ei ole erillinen oppiaine” (H2).

8 POHDINTA

8.1 Itsearviointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää lasten ja nuorten retkeilymahdollisuuksia Helsingin alueella. Onnistuin tavoitteessani yllättävän hyvin, vaikka sähköisen kyselyn vastaajamäärä jäi opinnäytetyössä pieneksi, jolloin se ei ole yleistettävissä tiettyyn ryhmään tai kuvaamaan suurempaa joukkoa. Aineiston tulokset kertovat kuitenkin Helsingin kaupungilla työskentelevien tarpeista lähiretkeilyn suhteen, osallisuuden ja digiosallisuuden merkityksestä sekä antavat viitteitä mahdollista kehittämiskohteista. Kehittämistehtävän tuotokset muodostuivat juuri sellaisiksi, minkälaisiksi olin kuvitellut ne mielessäni.

Opinnäytetyön tekeminen on pitkä prosessi, mutta samaan aikaan mielenkiintoinen projekti. Olen saanut valtavasti vertaistukea opiskelijakollegoilteni, työkollegoilteni ja läheisiltäni. Litterointiin meni yllättävän paljon aikaa, mikä näkyi kriittisyytenä omaa työtä kohtaan ja kasvavana paineena opinnäytetyön valmistumisesta tavoiteajassa. Olen oppinut valtavasti tutkimuksen tekemisestä ja pystyn hyödyntämään opinnäytetyöstä saatuja oppimiskokemuksia myös myöhemmin työelämässä.

8.2 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Tieteellisen tutkimuksen tulee olla rakenteeltaan johdonmukainen ja sisältää uskottavaa ja luotettavaa tietoa. Arvioin tämän opinnäytetyön laatua ja luotettavuutta reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa on mietittävä, että koko tutkimusprosessi vaikuttaa tutkimuksen laatuun ja varmistetaan saamaan luotettavia tutkimustuloksia. Perehdyin opinnäytetyössäni eettisiin periaatteisiin ja nuorisotyön eettisiin ohjeisiin sekä tavoittelin objektiivisuutta. Luotettavuutta voidaan arvioida eri vaiheiden läpinäkyvyydellä, mikä edellyttää huolellista dokumentaatiota. Aineiston luotettavuutta tehtiin näkyväksi seuraavin tavoin: Haastateltaville annettiin mahdollisuus kieltäytyä vastaamasta esittämiini kysymyksiin ja keskeyttää haastattelu, mikäli näin haluaa. Pidän luvatuista asioista kiinni, kuten esimerkiksi anonymiteetistä, aineiston käsittelystä ja aineiston hävittämisestä. En myöskään käyttänyt aineistoa muihin tarkoituksiin (Hautio & Lind 2021).

8.3 Jatkotutkimusaiheet ja kehitysehdotukset

Haastatteluaineistosta syntyi uusia ideoita ja oivalluksia, jotka auttoivat minua löytämään mahdollisia mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita sekä avustamaan kehittämistehtäväni työstöä. Yksi mielenkiintoinen tutkimusaihe voisi olla Helsingin retkikohteiden tunnettuus ja tunnetuksi tekeminen. Miten hyvin helsinkiläiset tuntevat oman lähiympäristönsä ja mitkä retkikohteet ovat suosituimpia ja mitkä tuntemattomampia. Muita mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita voisivat olla opas lähiretkeilyn merkityksestä, oivalluksia omasta luontosuhteesta, luontokadon heikentymisestä, miten vaikuttaa omilla teoilla luonnon monimuotoisuuteen sekä jokaisenoikeudet, miten liikkua luonnossa -opas. Näiden lisäksi olisi kiinnostava tutkia retkietiketin huomioista arkiretkillä, lapset ja nuoret lähiluonnon tutkijoina sekä selvittää yksinäisten, itsenäisten retkeilijöiden toimintavinkkejä luonnossa oleskeluun. Kansainvälisessä kontekstissa olisi kiinnostava tutkia omaa tutkimusaihettani lähiretkeilyn ja osallisuuden merkityksestä.

Listaan muutamia kehitysideoita interaktiiviseen karttaan liittyen, muun muassa saavutettavuuden näkökulmasta: sivuston ja artikkelien selkokieliyys, lopullinen tuotos on saavutettava ja esteetön digitaalisesti, esimerkiksi sivustolla olisi ääneen lukemisen mahdollisuus. Lisäksi pohdin mahdollisia videoita viittomakielellä tai Papunetin ja Kuvakom:in kaltaisia kuvia havainnollistamaan retkikohteessa tehtäviä toimintavinkkejä. Lopuksi esitän interaktiivisen kartan uudaksi nimeksi Helsingin lähiluonnon karttapalvelu nuorille ja nuorisotoimijoille. Viimeisenä kehitysehdotuksena esitän Retkikohdepankin nimeksi Löytöretki lähiluontoon – Opas Helsingin retkikohteisiin.

8.4 Työn merkitys nuorisoalalle

Työ antaa merkittävän ja uudenlaisen työkalun lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Tämä uudenlainen interaktiivinen karttapalvelu kokoaa pirstaleiset palaset yhteen ja tuo mielenkiintoisia retkikohteita tutustuttavaksi. Työkalua voi käyttää kuka tahansa niin lasten ja nuorten parissa toimiva ammattilainen kuin lähiretkeilystä innostuva kaupunkilainen. Opas kannustaa tutustumaan lähiluontokohteisiin ja innostumaan retkeilystä. Opinnäytetyön tutkimusaihe on ainutlaatuinen ja ajankohtainen koko alalle. Opinnäytetyö antaa ryhmien ohjaajille suuntaviivoja, kehitysehdotuksia ja uusia ideoita. Tämä opinnäytetyö vahvistaa yhteisöpedagogin kompetensseja ja tunnistaa työympäristöstä nousevia kehittämissuhteita.

LÄHTEET

- Akavan Erityisalat ry 2011. Miksi nuorisopalveluja tarvitaan? Viitattu 6.4.2022. https://www.akavanerityisalat.fi/files/4582/Ammattina_nuorisotyontekija.pdf
- Allianssi 2022. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet päivitetty 2020. Viitattu 22.2.2022. <https://nuorisoala.fi/palvelut/tyokaluja-nuorisoalalle/nuorisotyon-ammattieettiset-ohjeet/>
- Cantell, Hannele & Aarnio-Linnanvuori, Essi & Tani, Sirpa 2020. Ympäristökasvatus: Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Cantell, Hannele & Larna, Riitta 2006. Ympäristövastuullisuus nuorten sanoissa ja teoissa. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A1:2006. Helsingin kaupungin opetusvirasto.
- Gilbertson, Ken & Bates, Timothy & McLaughlin, Terry & Ewert, Alan 2006. Outdoor Education: Methods and Strategies. ISBN: 0736047093. Human Kinetics.
- Gloaalikasvatus 2022. Mikä globaalikasvatus? Viitattu 26.4.2022. <https://gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus/>
- Hakala, Tiina 2016. Eettisyys laadullisessa tutkimuksessa - tutkijan näkökulma. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Pro gradu. Viitattu 16.3.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201612132789>
- Hautio, Minna & Lind, Kimmo 2021. Tutkimusetiikka -webinaari. Kehittämistyön menetelmät -opintojakso. Humanistinen ammattikorkeakoulu 28.1.2021. Viitattu 26.1.2022.
- Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusu vuori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. ISBN: 9789517685795. Tampere: Vastapaino
- Jeronen, Eila & Marjatta Kaikkonen 2001. Ympäristökasvatuksen kokonaismallin tavoitteet ja sisällöt arvioinnin ja kehittämisen tukena. Teoksessa Jeronen, Eila & Marjatta Kaikkonen (toim). Ympäristötietoisuus – näkökulmia eri tieteenaloilta, 22–41. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita ja katsauksia 3, Oulu: Oulun yliopisto.
- Kananen, Jorma 2015. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kóbor-Laitinen, Zita & Lind, Kimmo 2021. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta -webinaari. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta -opintojakso. Humanistinen ammattikorkeakoulu 16.3.2021. Viitattu 26.1.2022.
- Koskinen, Sanna 2010. Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina: Ympäristökasvatuksen näkökulma osallistumiseen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 98. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Haverinen, Risto 2006. Kaupunkilaisen elinympäristöongelma: Käsitteellistämistavat ja puutumisen mallit. Viitattu 24.4.2022. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 11, 2006. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23458/kaupunki.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Heikkilä, M. & Luumi, M. 2021. Oppimisen alueet ympäristökasvatuksessa: Kestävän kehityksen kasvatusta 3–4-vuotiaiden varhaiskasvatuseroissa. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveystieteiden ala. LAB-ammattikorkeakoulu. Lahti. Viitattu 22.4.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105036721>
- Heinonen, T. & Luomi, A. (toim.) 2008. Rakkaalla lapsella on monta nimeä. Ympäristökasvatuksen käsitteiden määritelmäluonnos. Viitattu 22.4.2022. Helsinki: Pääkaupunkiseudun Kierätyksen keskus Oy.
- Helsingin kaupunki 2019. Helsingin kaupunki on Suomen suurin työnantaja. Viitattu 15.4.2022 <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/tietoa-helsingista/helsinki-tyonantajana/>
- Helsingin kaupunki 2021. Nuorison palvelukokonaisuus. Viitattu 15.4.2022 <https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/nuorison-palvelukokonaisuus/>
- Helsingin kaupunki 2021a. Kaupunkistrategian puhe. Viitattu 15.4.2022 <https://www.hel.fi/fi/paatoksenteke-ja-hallinto/strategia-ja-talous/strategia/kaupunkistrategian-esipuhe>
- Helsinkirekry 2020. Kulttuurin ja vapaa-ajan toiminnan ala. Viitattu 23.2.2022. <https://www.hel.fi/rekry/fi/valitse-helsinki/kuva>
- Isola, Anna-Mari & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Sanna & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpöytä 33/2017. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.3.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Nature 2021. Hammound, Ryan & Tognin, Stefania & Bakolis, Ioannis & Ivanova, Daniela & Fitzpatrick, Naomi & Burgess, Lucie & Smythe, Michael & Gibbons, Johanna & Davidson, Neil & Mechelli, Andrea. Lonely in a crowd: investigating the association between overcrowding and loneliness using smartphone technologies. Scientific reports. Viitattu 19.4.2022 <https://www.nature.com/articles/s41598-021-03398-2>
- Nuorten Helsinki 2021. Nuorisopalveluissa ympäristökasvatusta toteutetaan nuorisotyöllisesti. Viitattu 15.4.2022 <https://nuorten.helsinki.fi/tekemista-ja-paikkoja/ymparistokasvatuksen-kukkamalli/>
- Nuorten Helsinki 2021a. Miten voit vaikuttaa? Viitattu 23.2.2022. <https://nuorten.helsinki.fi/osallistu-ja-vaikuta/miten-voit-vaikuttaa/>
- Nuorten Helsinki 2021b. Ympäristötoiminta. Viitattu 23.2.2022. <https://nuorten.helsinki.fi/tekemista-ja-paikkoja/harrastuksia/ymparistotoiminta/>
- Nuoret ja osallisuus 2022. Osallisuuden käsite. Osallisuuden osaamiskeskus kehittää sivustoa opetus- ja kulttuuriministeriön tuella 2018–2023. Viitattu 17.3.2022. <https://nuoretjaosallisuus.fi/tietoa-osallisuudesta/>
- Nuorisotutkimusseura 2022. Nuorisobarometri 2021: nuoret uskovat maailmanlaajuisten ratkaisujen löytymiseen ympäristöongelmiin. Viitattu 1.4.2022. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/ajankohtaista/uutiset/2624-nuorisobarometri-2021-nuoret-uskovat-maailmanlaajuisten-ratkaisujen-loeytymiseen-ymparistoeongelmiin%2017.3.2022>

- Nuorisotyöstä Suomessa 2022. Ilmastomuutos ja ympäristökysymykset. Viitattu 13.1.2022. <https://nuorisotyosta.fi/ilmastonmuutos-ja-ymparistokysymykset/>
- Nuorten Akatemia 2022. 15 vuotta ilmastokasvatusta Nuorten Akatemiassa. Viitattu 25.4.2022. <https://www.nuortenakatemia.fi/15-vuotta-ilmastokasvatusta-nuorten-akatemiassa/>
- Mielenterveystalo 2022. Oppaat. Tietoa luonnonhyvinvointivaikutuksista. Luonnon vaikutus hyvinvointiin. Viitattu 15.4.2022 https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.aspx
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus 2022. Ympäristöopin keskeisiä käsitteitä. Viitattu 28.4.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ymparistoopin-keskeisia-teemoja>
- Palmberg, Irmeli E. & Kuru, Jari 2000. Outdoor activities as a basis for environmental responsibility. *Journal of Environmental Education*, 31(4), 32–36. Viitattu 25.4.2022. <https://doi.org/10.1080/00958960009598649>
- Palvelumuotoilu Palo 2022. Palvelumuotoilu: Mitä on palvelumuotoilu? Viitattu 24.4.2022. <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/palvelumuotoilu/>
- Papunet 2021. Mikä Papunet on? Viitattu 23.4.2022. <https://papunet.net/yksikko/tehtavat/>
- Partio 2022. Kasvatus. Viitattu 6.4.2022. <https://www.partio.fi/nyt/kestavasti-partiossa/osa-alueet/kasvatus/>
- Pelastakaa lapset 2016. Pokémon go liikuttaa kaiken ikäisiä – niin lapsia kuin aikuisia. Viitattu 28.3.2022. <https://www.pelastakaalapsen.fi/blogi/pokemon-go-liikuttaa-kaiken-ikaisia-lapsia-aikuisia/>
- Plan International Suomi 2015. Osallistava koulu, aktiivinen maailmankansalaisuus. Näkökulmia osallisuuteen ja globaalikasvatukseen kouluyhteisössä. Viitattu 28.4.2022. <https://plan.fi/osallistavakoulu/>
- Pernaa, Johannes 2011. Kehittämistutkimus: Tieto- ja viestintäteknikkaa kemian opetukseen. Viitattu 14.3.2022. Helsingin yliopisto. Kemianlaitos. Akateeminen väitöskirja. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28007/kehittam.pdf>
- Pohjoismaiden ministerineuvosto 2019. Ympäristökasvatusta Pohjoismaissa: Kirja elämysistä, oppimisesta ja osallisuudesta ihmisen ja luonnon välisessä kanssakäymisessä. Nord 2019:033. ISBN 978-92-893-6227-6 (PDF). Viitattu 30.3.2022. <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1367637/FULLTEXT01.pdf>
- Pokémon 2018. Pokémon Go. Viitattu 28.3.2022. <https://www.pokemon.com/fi/app/pokemon-go/>
- Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille: Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen. ISBN 978-952-6625-23-2. Viitattu 19.4.2022. https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf

- Proakatemia 2019. Benchmarking oppimisprosessina. Viitattu 26.1.2022. <https://essee-pankki.proakatemia.fi/benchmarking-oppimisprosessina/>
- Rauma 2022. Arvopohja ja toiminnan tavoitteet. Viitattu 13.1.2022. <https://peda.net/rauma/p%C3%A4iv%C3%A4kodit/kipparinpuisto/att2>
- SATAKOLKYT 2018. Luonnossa liikkuminen tekee ihmiselle hyvää. Mitä enemmän luonnossa liikumme sitä enemmän siihen, ihastumme ja olemme sitä halukkaita suojelemaan - Kyselyt nuorille 4.11.2018. Viitattu 20.2.2022. Ei julkaistu.
- SATAKOLKYT 2019. 130 km puhdasta liikkumisen iloa. Esitys Gloria hankepäivä 28.2.2019. Viitattu 20.2.2022. Ei julkaistu.
- SATAKOLKYT 2022. Ajankohtaista. Viitattu 26.1.2022 <https://satakolkyt.fi/>
- Sorvoja, Kirsikka 2020. Tunnetaitojen oppimista vaativan erityisen tuen luokassa: Haasteita ja mahdollisuuksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202004286198>
- Siemenpuu säätio 2022. Mikä siemenpuu? Viitattu 25.4.2022. <https://www.siemenpuu.org/fi/about>
- Sirvio Tuulia & Suhonen, Niina 2018. Lasten osallisuuden mahdollistaminen: Kohti osallisuutta! -menetelmäopas Lapinlahden kunnan varhaiskasvatukseen. Savonia ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö. Viitattu 13.4.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018121020727>
- Surveymonkey 2022. Laadullisen tutkimuksen tekeminen. Viitattu 13.1.2022 <https://fi.surveymonkey.com/mp/conducting-qualitative-research/>
- Surveymonkey 2022a. Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen ero. Viitattu 6.4.2022. <https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/>
- Sykli 2021. Ympäristökasvatusta ulko-opetuksen keinoin. Viitattu 13.1.2022. <https://sykli.fi/blogi/ymparistokasvatusta-ulko-opetuksen-keinoin/>
- Tuominen, Kari 2012. Benchmarking pähkinässä. Suomi: CMP
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2021. Ihmistieteiden eettiset ennakoarvioinnin ohje 2021. Viitattu 23.2.2022 <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/ihmistieteiden-eettisen-ennakoarvioinnin-ohje>
- THL 2021. Digiosallisuuden edistäminen. Viitattu 30.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/digiosallisuuden-edistaminen>
- THL 2022. Lapsen osallisuus. Viitattu 30.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- THL 2022a. Luonto ja osallisuus. Viitattu 27.4.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/luonto-ja-osallisuus>

- Ulkoministeriö 2022. Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 26.4.2022. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- UNESCO 1977. Ingovernmental Conference on Environmental Education. Tbilisi 1977. Final Report. Viitattu 16.4.2022. https://www.gdrc.org/uem/ee/EE-Tbilisi_1977.pdf
- Unicef 2022. Lapsen oikeuksien sopimus – koko teksti. Viitattu 26.4.2022. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Kuusisto, Olli & Merisalo, Maria & Kääriäinen, Jukka (toim.) 2022. Digiosallisuus Suomessa. Valtioneuvosto 2022. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:10. Helsinki. Viitattu 5.4.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163789/VNTEAS_2022_10.pdf?sequence=1
- VANUPO 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. Helsinki. Viitattu 10.4.2022 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-697-3>
- Verke 2021. Digitaalisen nuorisotyön suuntaviivat. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 28.4.2022. <https://www.verke.org/uploads/2021/02/93c4902d-digitaalisen-nuorisotyön-suuntaviivat.pdf>
- Värri, Veli-Matti 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. (E-kirja.) Tampere: Vastapaino
- Yle 2013. Nuoret: Luonnon huonoin puoli on sää. Viitattu 14.3.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-6930063>

HAASTATTELUT

- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 17.2.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Puhelinhaastattelu 24.2.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 24.2.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 28.2.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 1.3.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 3.3.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 4.3.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 4.3.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 7.3.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen
- Anonyymi teemahaastattelu. Teams-alustalla 10.3.2022. Haastattelija: Heini Muukkonen

BENCHMARKING

- Helsingin kaupunki 2021. KETTU. Kestävä tulevaisuus varhaiskasvatuksessa. https://www.kierratyskeskus.fi/files/16234/KETTU_-_Kestava_tulevaisuus_varhaiskasvatuksessa.pdf
- Kuvakom-sovellus <https://papunet.net/materiaalia/kuvakom-sovellus>
- KUVAKO-hanke. Kuvakom-mobiilisovellus <http://kuvako.humak.fi/>
- Luontoon.fi 2022. <https://www.luontoon.fi/haku?q=helsinki>
- Luontoon.fi 2022. Esteettömyys luontokohteilla.
- Luontohetkiblogi 2022. <https://luontohetkiblogi.blogspot.com/2021/04/loytoretkia-lahelle-killingholman-saari.html>
- My Helsinki 2022. Helsingin seudun esteettömät luontoelämykset. <https://www.my-helsinki.fi/fi/n%C3%A4e-ja-koe/aktiviteetit/helsingin-seudun-esteett%C3%B6m%C3%A4t-luontoel%C3%A4mykset>
- Papunet 2021. <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>
- Pientenhelsinki.fi 2022. <https://www.pientenhelsinki.fi/pientensuomi/pienten-suomi-reissuvinkit-kartalla/>
- Pientenhelsinki 2022. Pienten Suomi. <https://www.pientenhelsinki.fi/pienten-suomi/>
- Retkikartta 2022. <https://retkikartta.fi/>
- Retkipaikka 2022. <https://retkipaikka.fi/helsinki/>
- Stadissa 2022. Grillaus- ja grillipaikat Helsingissä. <https://www.stadissa.fi/paikat/2615/grillaus-ja-grillipaikat-helsingissa>
- Stadissa 2022. Helsinki lapsille ja perheille <https://www.stadissa.fi/paikat/675/helsinki-lapsille-ja-perheille>
- Vihreät sylit 2022. Kävelyretkiä Helsingin puistoihin. <https://vihreatsylit.fi/>
- Helsinki Region Infoshare 2022. Avoimen datan palvelu. Pääkaupunkiseudun julkinen tieto hyötykäyttöön. <https://hri.fi/fi/>
- Uuvi 2022. Uudenmaan ulkoilukohteet. <https://uuvi.fi/fi/kohteet/>
- Suomi.fi 2022. Luontotietojärjestelmä. <https://www.suomi.fi/palvelut/luontotietojarjestelma-kaupunkiympariston-toimiala-helsingin-kaupunki/8d7ebbc8-7e28-4ed8-aa43-5c36cce88f49>

INSTAGRAM

Luontohetkiblogi

SATAKOLKYT

KIRJAT

Antero Rautio (toim.) 1999. Suomen retkeilyopas. Tammerpaino Oy.

Elli Keisteri-Sipilä 2018. Metrolla Metsään. Metsäkustannus Oy.

Hannele Cantell, Essi Aarnio-Linnanvuori & Sirpa Tani 2020. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jarmo Nieminen 2018. Aarresaaret –opas. Gummerus Kustannus Oy.

Jonna Saari (toim.) 2019. Retkipaikka – uudet seikkailut. Tapiopalvelut Oy.

Jussi Helimäki (toim.) 2017. Lumoava Helsinki. 200 luontoelämystä. Porvoo: Bookwell Oy.

Raija Hentman 2018. Uusi pääkaupunkiseudun retkeilyopas. Minerva Kustannus Oy.

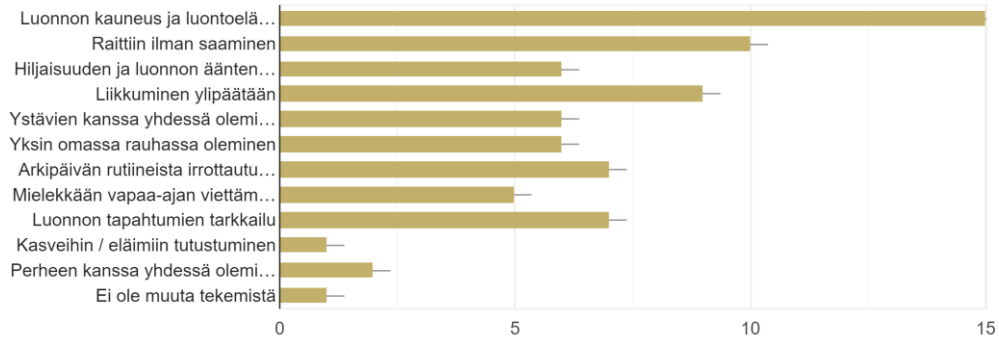
Tuija Tuomaala & Maija Myyryläinen 2002. Luonto tutuksi. Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Sähköinen kysely

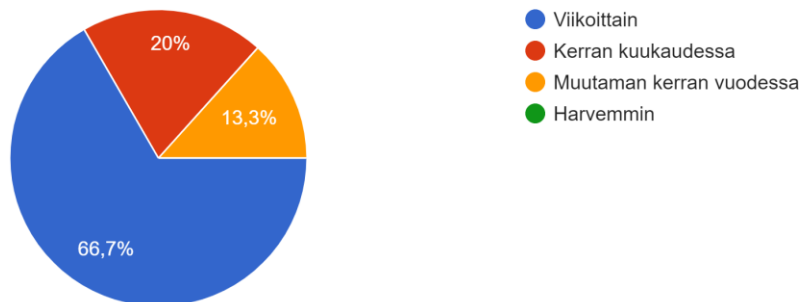
□ 2. Valitse sinulle 5 tärkeintä syytä luonnossa liikkumiselle

15 vastausta

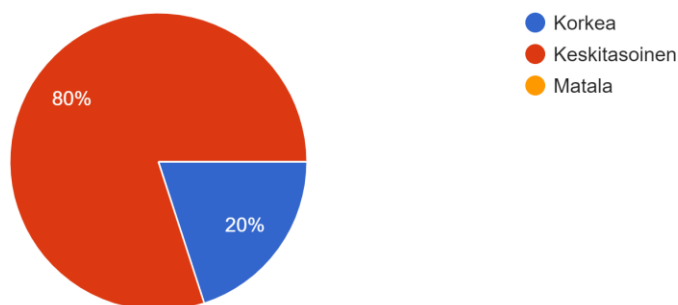
○ 4. Kuinka usein menette retkelle lähiluontoon lasten ja nuorten kanssa?

15 vastausta

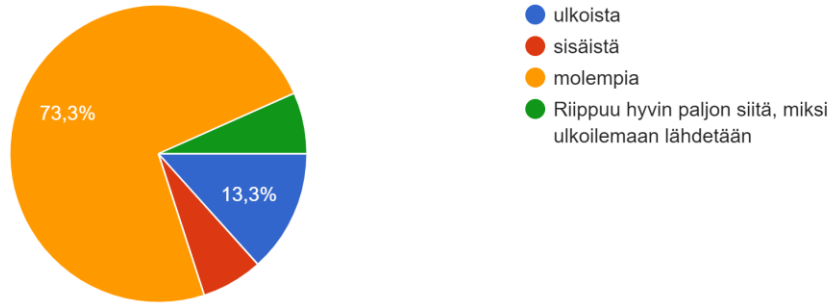
○ 5. Minkälainen motivaatio lapsilla ja nuorilla on lähteä retkille?

15 vastausta

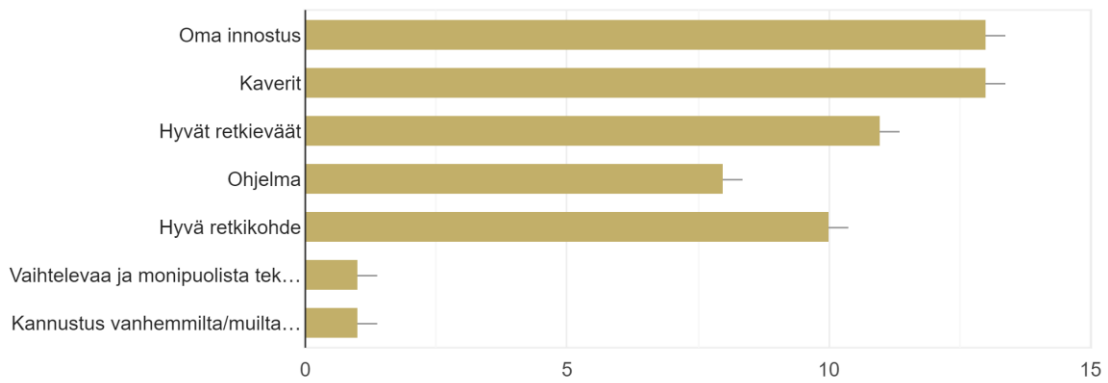
○ 6. Onko lasten ja nuorten motivaatio....?

15 vastausta

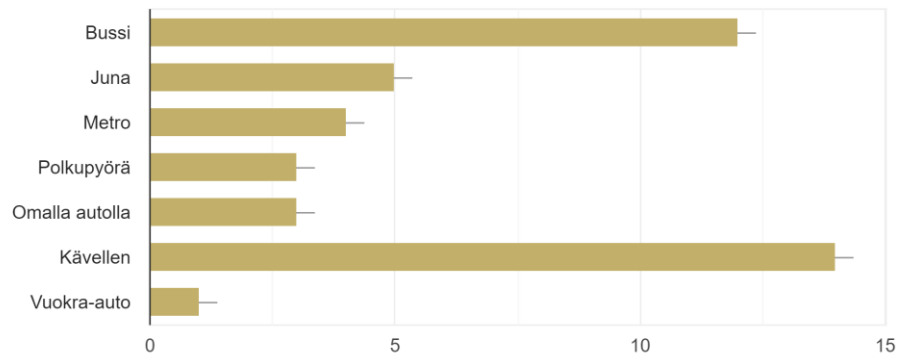
□ 7. Miten saada lapset ja nuoret osallistumaan retkille?

15 vastausta

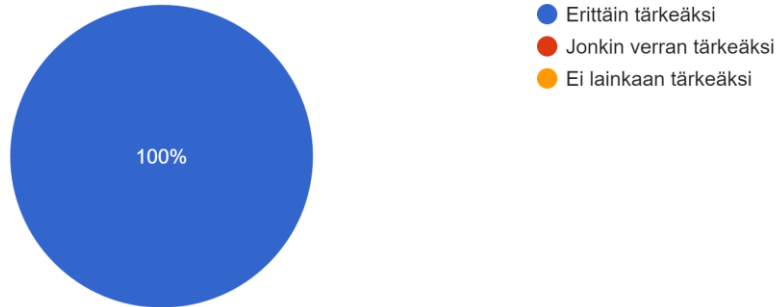
□ 8. Millaisilla kulkuvälineillä liikutte retkikohteisiin ryhmien kanssa?

15 vastausta

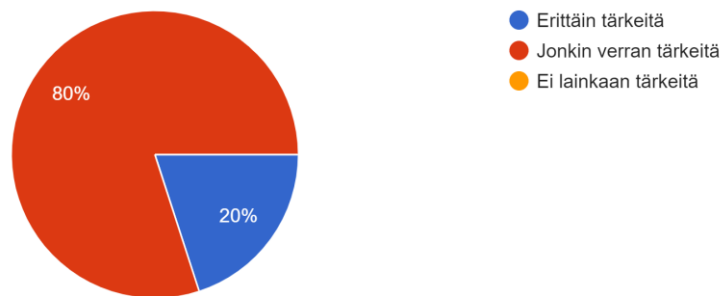
○ 10. Kuinka tärkeäksi koet lasten ja nuorten ympäristökasvatuksen?

15 vastausta

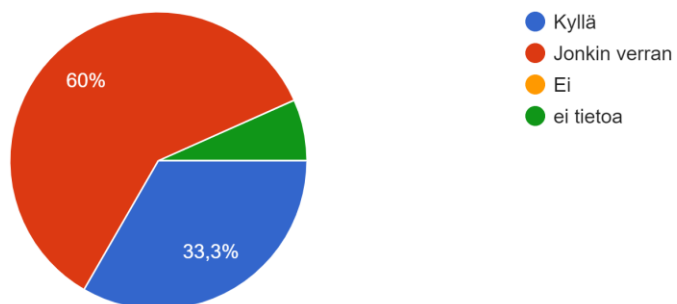
○ 11. Mitä helsinkiläislapset ja -nuoret ajattelevat ympäristöasioista?

15 vastausta

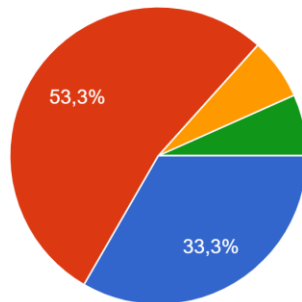
○ 13. Ovatko lapset ja nuoret itse esittäneet toiveita päästä retkelle?

15 vastausta

○ 15. Tarvitsitko enemmän apua sopivien retkipaikkojen löytämiseen?

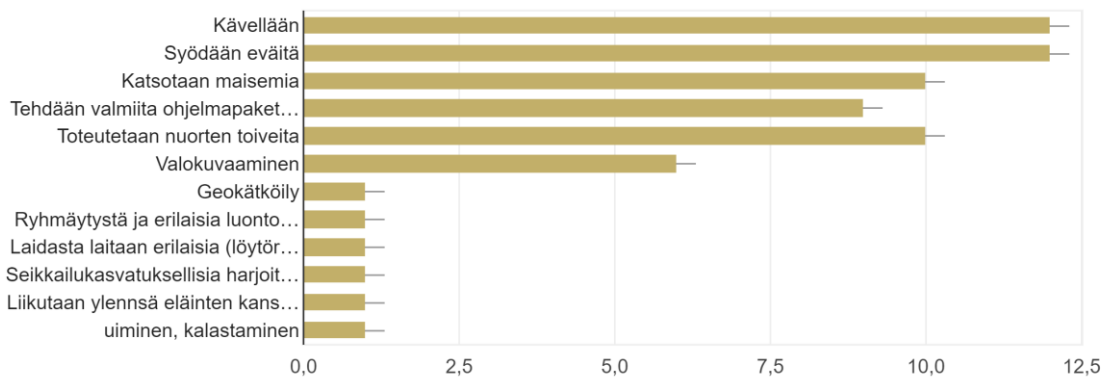
15 vastausta

- Kyllä
- Ei
- Uusien kohteiden vinkkejä kaivataan. Edullisia, hyvien kulkuyhteyksien päässä olevia.
- Jonkin verran esim. retkipankki, josta voisi katsoa ideoita erilaisista retkikohteista ja niiden ominaisuuksista

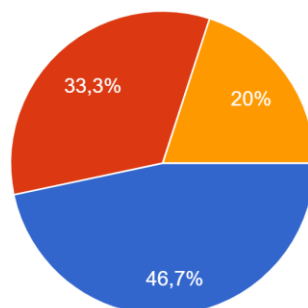
□ 17. Minkälaisia aktiviteetteja teette retken aikana?

15 vastausta

○ 18. Onko koronapandemia vaikuttanut retkien määrään?

15 vastausta

- vähentänyt
- pysynyt samana
- retkien määrä lisääntynyt

Liite 2. Haastattelukysymykset

Retkeily / retkikohteet / ympäristö

Haastatteluosuus 1

- Mitkä ovat lempiretkikohteitasi Helsingin alueella?
 - Miksi juuri ne?
- Kerro suhteestasi luontoon?
- Mikä/mitkä tekijät sinua motivoivat lähtemään retkelle luontoon?
- Millaisilla kulkuvälineillä liikut?
- Onko Helsingin alueella helppo liikkua retkikohteisiin?
- Onko lähimetsään helppo mennä? / Onko helppo lähteä retkellä?
- Mitkä tekijät voisivat tehdä lähiretkeilystä vielä helpompaa sinulle? Kerro tarpeitasi.

Ympäristökasvatus

Haastatteluosuus 2

- Minkälaiset luontoon liittyvät asiat ja teemat kiinnostavat lapsia ja nuoria?
- Miten ympäristökasvatusta tuetaan esim. kouluissa / luontokoulussa / joku muu mikä?
- Kuinka tärkeäksi koet lasten ja nuorten ympäristökasvatuksen?
- Millä eri keinoilla lasten ja nuorten kanssa on helppo ottaa ympäristökasvatus esiin?

Osallisuus

Haastatteluosuus 3

- Miten retket lisäävät lasten ja nuorten osallisuutta?
- Minkälaisia mahdollisuuksia näet retkien järjestämisessä?
- Millaisia osallisuutta lisääviä rakenteita toiminnassa luodaan? Miten?
- Miksi lapsia ja nuoria tulee teidän näkemyksenne mukaan kannustaa luonnon tutkimiseen ja kestäväen elämäntavan noudattamiseen?
- Miten aikuiset saataisiin tietoisiksi ja myös kiinnostuneiksi osallisuuden kasvattamiseen?
- Miten paljon nuorten osallisuutta on syytä tukea? ja milloin tulee raja vastaan siinä, ettei lasten tarvitse vaivata päätään liialla päätöksenteolla ja jatkuvilla valinnoilla.

Digiosallisuus

Haastatteluosuus 4

- Hyödynnätkö luontokoulussa/retkillä digitaalisia välineitä, sovelluksia tai palveluja?
- Mitä sovelluksia / nettisivuja käytät retkipaikan löytämiseen? Vai jotain muuta esim. Kirjaa.
- Millä tavoin digiosallisuutta voisi tuoda osaksi luontokoulua/retkeä?

Haastatteluosuus 5

Opinnäytetyön kehittämistehtävä. Esittele interaktiivinen karttaidea. "Kehitämme nykyisen 130 kartan oheen retkeilyä tukevia toimintoja"

- Mitä mieltä olet interaktiivisesta kartasta?
- Lisäisikö tällöinen työkalu nuorten digiosallisuutta?

Liite 3. Retkikohdepankin sisällysluettelo

Etelä-Helsinki	4
Tervasaari	4
Katajanokka ja Kluuvi – urbaani löytöretki	4
Kaivopuisto ja Tähtitorninmäki	4
Lapinlahti ja Hietaniemi	4
Töölönlahti	5
Talvipuutarha	5
Pyöräretki rantoja pitkin Töölönrannasta Munkkiniemen kautta Lehtisaareen	5
Suunnistusta Olympiastadionin vieressä	5
Keskuspuisto	5
Lauttasaari	6
Esteettömät reitit	6
Vattuniemi	6
Myllykallio	6
Kotkavuori	6
Kasinonranta	6
Länsi-Helsinki	7
Seurasaari (ei vielä tekstiä)	7
Munkkiniemi	7
Tali	7
Talin perhepolku	7
Urheilua Talissa	7
Haagan alppiruusu- ja puisto	7
Riistavuorenpuisto	7
Mätäjoki	7

Malminkartanonhuippu	7
Keskinen Helsinki	7
Käpylän Taivaskalliot	7
Pasila ja graffitireitti	7
Kumpulan kasvitieteellinen puutarha	7
Urbaani retki Kumpulan ja Käpylän puutaloalueille	7
Viikki ja Vanhankaupunginlahti	8
Lamassaari:	8
Pornaistenniemen luontopolku (ei vielä tekstiä)	9
Pohjois-Helsinki	9
Haltiala	9
Paloheinä	9
Pyöräretki Vantaanjoen varteen	9
Pikkukoski	9
Tuomarinkylä ja Tapaninvainion uimaranta	9
Koillis-Helsinki	9
Falkulla	9
Siltamäen frisbeegolf-rata	9
Puistolan kalkkikallio	9
Malmin lentokenttä?	9
Slätmossen –luontopolku Jakomäessä	9
Longinoja (suomen tunnetuin puro)	10
Kaakkois-Helsinki	11
Mustikkamaa	11
Syötävä puisto	11

Korkeasaari	11
Kivinokan luontopolku	11
Vanha Herttoniemi ja Saunalahden luonnonsuojelualue	12
Pyöräilyreitti Herttoniemenrannasta Vuosaareen	13
Roihuvuoren kirsikkapuisto ja japanilaistyylinen puutarha	13
Roihuvuoren hiidenkirnut	13
Tullisaari	13
Stansvikin luonnonsuojelualue	13
Laajasalon entinen hopeakaivos	13
Tullisaari	14
Jollaksen räme	14
Itä-Helsinki	14
Kallahdenniemi	14
Rastila ja muinaisranta	14
Uutela	15
Mustavuori	16
Vuosaarenhuippu	17
Myllypuron liikuntapuisto	17
Kontula, Kivikko (ei vielä tekstiä)	17
Saaret	19
Harakan saari	19
Uunisaari	19
Suomenlinna (ei vielä tekstiä)	20
Vartiosaari	20
Lonna	20
Vallisaari	20

Pihlajasaari	20
Isosaari	21
Vasikkasaari Laajasalon edustalla	21
Melontaretki saaristoon? (ei vielä tekstiä)	21
Kohteet Helsingin ulkopuolella	21
Sipoonkorven kansallispuisto	21
Sipoonkorven koirametsä (ei vielä tekstiä)	22
Nuukio (ei vielä tekstiä)	23
Laajalahden luonnonsuojelualue, Villa Elfvik	23

Liite 4. Ehdotetut artikkelisisällöt

Tässä listattuna ehdottamani artikkelisisällöt:

- iNaturalist Suomi osana lajituntemusta
- Helsingin esteettömät reitit
- Helsingin kalastuspaikat
- Helsingistä löytyvät luonnonsuojelualueet
- Helsingistä löytyvät tulenteko ja grillipaikat
- Kestävän retkeilyn etiketti
- Mikä on ekokompassi?
- Mistä lainata roskapihdit?
- Retkikohteiden yleiset WC:t ja roskien kierrätyspisteet

Liite 5. Kansallinen ja kansainvälinen tutkimus

Carri Hand, Laura Bradley, Briano Dizezze, Mary Forhan, Anthony DiGiacomo & Mary Law 2013. The effect of the environment on participation of children and youth with disabilities: a scoping review. <https://doi.org/10.3109/09638288.2012.748840>

H. Ken Cordell, R. Jeff Teasley, John C. Bergstrom, Jack Martin, Jim Bason & Vernon R. Leeworthy 1999. Outdoor recreation participation trends. <https://www.fs.usda.gov/treesearch/pubs/767>

Frida Marie Åström, Mary Khetani & Anna Karin Axelsson 2017. Young Children's Participation and Environment Measure: Swedish Cultural Adaptation. <https://doi.org/10.1080/01942638.2017.1318430>

John R. Kelly 2009. Outdoor recreation participation: A comparative analysis. <https://doi.org/10.1080/01490408009512931>

Edgar L. Jackson 2006. Outdoor recreation participation and attitudes to the environment. <https://doi.org/10.1080/02614368600390011>

Green Care Finland 2022. Luonto lasten kehityksessä. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/luonto-lasten-kehityksessa/>

KAAVIOT

Kaavio 1: Lasten ja nuorten retkeilymahdollisuuksien tukeminen

Kaavio 2: Digitaaliset välineet, sovellukset ja palvelut

Kaavio 3: Lisääkö lähiretkeily lasten ja nuorten osallisuutta

Kaavio 4: Kolme tärkeintä syytä, miksi viette lapset ja nuoret luontoon

Kaavio 5: Tekijät, jotka motivoivat osallistumaan

KUVAT

Kuva 1: Interaktiivisen karttapalvelun tilanteesta helmikuussa 2022.

KUVIOT

Kuvio 1: Cantellin ja Larnan (2006) ilmiön luokittelumalli Ympäristökasvatus. Muokkaus Heini Muukkonen.

Kuvio 2: Kuvio 2: Muokattu Cantellin ja Larnan (2006) ilmiön luokittelumalli Retkikohteet. Muokattu Heini Muukkonen.

Taulukot 1: Theseus, Humak Finna ja Melinda tietokannat 2022.

Taulukko 2: Google ja Google Scholar tietokannat 2022.

Taulukko 3: Haastatteluista nousseet käsitteet 2022.